

ΟΚΥΜΑ ΚΙΤΑΒΙ

6inci sınıf

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1518

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5 59 206

WASBY BARN STAMPS

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

591

9 69 ΑΔΒ

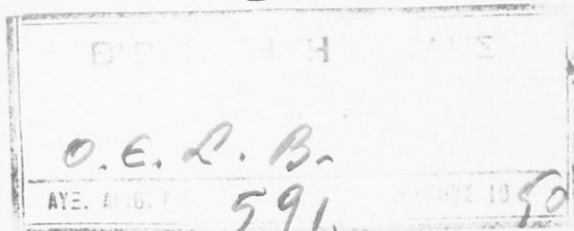
ΧΟΥΣΕΪΝ ΙΜΑΜ ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ

Χουσεΐν (Χουσεΐν Ιμάρ)

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΗ ΤΩΝ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1949

009

215

579A

1518

ΑΝΑΛΥΣΤΙΚΟ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

OKUMA KİTABI

6 INCI SINIF

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΑΒΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ

1. NASIL OKUMALI?

İki türlü okuma vardır : I, kendi kendine, sessiz ; II, başkaları için, sesle. Kendi kendine olan okumaya «içten okuma» da denir.

I. Sessiz okuma. İnsan okuduğu şeyleri, çok defa, kendisi için ve sessiz olarak okur. Derslere böyle çalışılır. Bu türlü okumada iki noktaya önem vermek lâzımdır : 1) gözleri ve görme kuvvetini korumak ; 2) dikkati, toplu ve sürekli olarak, okunan şey üzerinde tutmak.

Okunan şey gözlerden 30 santimetre uzak tutulmalıdır. Uzaklık bundan az veya çok olursa gözlere zarar verir. 30 santimetre uzakta duran kitabı rahatça okuyamayanların gözlerinde bir kusur bulunması ihtimali vardır ; boyleleri bir göz hekimine gitmelidirler.

Okunan şeyi iyice anlayıp gereği gibi öğrenebilmek için bütün dikkatin, toplu ve sürekli olarak, okumaya verilmesi ve okunan şey üzerinde tutulması şarttır. Böyle öğrenilen şeyler kolay kolay unutulmaz.

Toplu dikkatin zıddı dağınık dikkattir, du da dikkatsizlikten per ayrı bir şey değildir. Bir yandan okurken, öbür yandan etrafındakilerin konuşmalarını dinliyen, ikide birde, şuraya buraya bakan, dikkatini dağıttığı için okuduklarını iyice anlayamaz, lâyiki ile öğrenemez ; öğrenebildiklerini de çabuk unuttur. İmtihanalarda dönenlerin bir çoğu böyle okumayı huy edinmiş olanlardır.

Toplu ve sürekli dikkat, her işte olduğu gibi, okumada da başının öz anasıdır.

II. Sesle okuma. Böyle okuma, insanın kendisi için değil, başkaları içindir. Bundan dolayıdır ki, bu türlü okumada, yokarda, sayılanlarla birlikte birtakım kaidelere daha riayet edilmek lâzımdır. Bunlar şöyle sıralanabilir :

1. Duruş. İnsan ya oturduğu yerde, yahut ayakta okur. Her iki halde de, vücut, omuzlar bir hizada olmak üzere, rahat bir

halde düzgün tutulmalıdır. Otururken, gözleri okunan şeye 30 santimetre yaklaştırmak için, gövde, ense ve sırt bir hizada olarak, öne eğilir. Bu hizaya çok dikkat etmelidir. Eğilirken sırtı kabartmaktan çekinmelidir.

2. Ses. Ses iyice işidilecek derecede yüksek olmalıdır. Küçük bir odada okumak için konuşma sesi yeter. Sınıfta okurken, en geride oturanların da işidebilmeleri için, ses yükseltilir. Ama bu yükseltme hiç bir vakit, bağırma halini almamalıdır.

3. Söyleyiş. Kelimeler, ağızdan, güzelce çıkarılıp iyice belirtilerek söylenmeli; cümleler, konuşmada olduğu gibi, tabii bir eda ile okunmalıdır. Başkalarına okuma ile başkalarına söz söyleme arasında büyük bir ayrılık yoktur.

Kelimeleri, hep bir sesle, sayı sayar gibi, tane tane söylemek; cümleleri, iyice belirtmeden, biribiri ardına hızla okumak dinleyenleri yorar, sıkar, bezdirir.

4. Ulama. Sonu sessik harfle biten bir kelimedden sonra sesli harfle başlayan bir kelime gelirse, birinci kelimenin son harfı ikinci kelimenin baş harfı ile hecelenerek söylenir. Meselâ at arabası, el emeği, Orhanın amcası kelimeleri, teker değil, a-ta-arabası, e-le-meği. Orhanı-nam-cası gibi, heceleri birleştirelerek söylenir. Buna ulama denir. Dilimiz o kadar alışıktır ki, konuşurken böyle kelimeleri, hiç farkında olmadan birbirine ulayarak söyleriz. Okurken de böyle yapmaya alışmalıdır.

5. Okuma işaretleri. Okumayı kolaylaştırmak için, yazıda bazı işaretler kullanılır. Bunlara dikkat edilirse okuma, konuşma gibi, tabii bir hal alır. Bu işaretlerin adları ile şekilleri aşağıda gösterilmiştir:

Nokta (.): Cümleleri ayırır. Okurken, noktalarda, rahat bir nefes alacak kadar durulur.

Virgül (,): Bazı kelimeler ile, birbirine bağlı cümleleri ayırır. Virgülden, noktada olduğundan, daha az durulur.

Noktalı virgül (;) ve iki nokta (:): Bu işaretlerde, virgülden

olduğundan biraz daha ziyade, fakat noktada olduğundan daha az durulur.

Soru işareti (?) : Soru kelime ve cümlelerinin sonunda bulunur. Böyle kelime ve cümleler, konuşmada bir şey sorarken sesimize nasıl bir başkalık verirsek, öyle bir başkalıkla okunur.

Nida işareti (!) : Sevinme, şaşma, öfke, korkma, acınma gibi duygular belirten kelime ve cümlelerden sonra bulunur. Böyle kelime ve cümleler okunurken sese o duyguları belirtecek bir eda verilmelidir.

Tırnak (« ») ve parantez (( )) işaretleri : Bunların içinde bulunan kelime ve cümleler, ötekilerden biraz ayrı olarak ve ses hafifçe değiştirilerek okunur.

Dikkat : Okuma işaretleri ile ayrılan kelimelerde ulama yapılmaz.

6. Okumaya hazırlık. Başkalarına okunacak şeyi, ilkin, kendi kendimize, sessiz okuyup iyice kavramalıyız : sonra, bir defada, basılacak hecelerine, ulama yerlerine ve okuma işaretlerine dikkat ederek, konuşur gibi, sesle okumalıyız. Böyle hazırlanarak okuyacağımız şeyleri, karşımızdakiler, sonuna kadar, ilgi ile ve hoşlanarak dinlerler.

2. DENİZ FENERİ

Sen her gece o yalçın kayalığın üstünde
Dumanlara kırmızı alevini saçarsın,
O canavar ağızlı girdapların önünde
Gemilere selâmet yollarını açarsın ;

Demezsin ki «Onların içersinde kimler var?»
Felâkete düşenler senin için hep insan.
Tehlikeler önünde «Yardım!» diye haykıran
Herkes senin o büyük yüreğini yaralar.

Senin asil bir aşktan doğmuş olan alevin
vicdan kadar güzeldir :
Meyus olan ruhlara uzanıcı bir eldir.
Zaif, solgun kadınlar ; melûl, mahzun çocuklar,
Bütün bunlar için sen tesellisin, ümitsin.

Sen, her gece, o yalçın kayalığın üstünden
Dumanlara kırmızı alevini saçarsın,
O canavar ağızlı girdapların önünden
Gemilere selâmet yollarını açarsın.

3. ARŞİMED

Arşimet, Sicilyanın en güzel bir şehri olan Eiraküze' de milattan evvel 212 de dünyaya gelerek 287 de yani yetmiş beş yaşında iken ölmüştür. Kendisi o şehrin hükümdarı Hiyeronum akrabasından iken teklif olunan memuriyetlerden hiç birisini kabul etmiyerek fenne çalışmış ve riyaziyata verdiği önem adını yükseltmiştir.

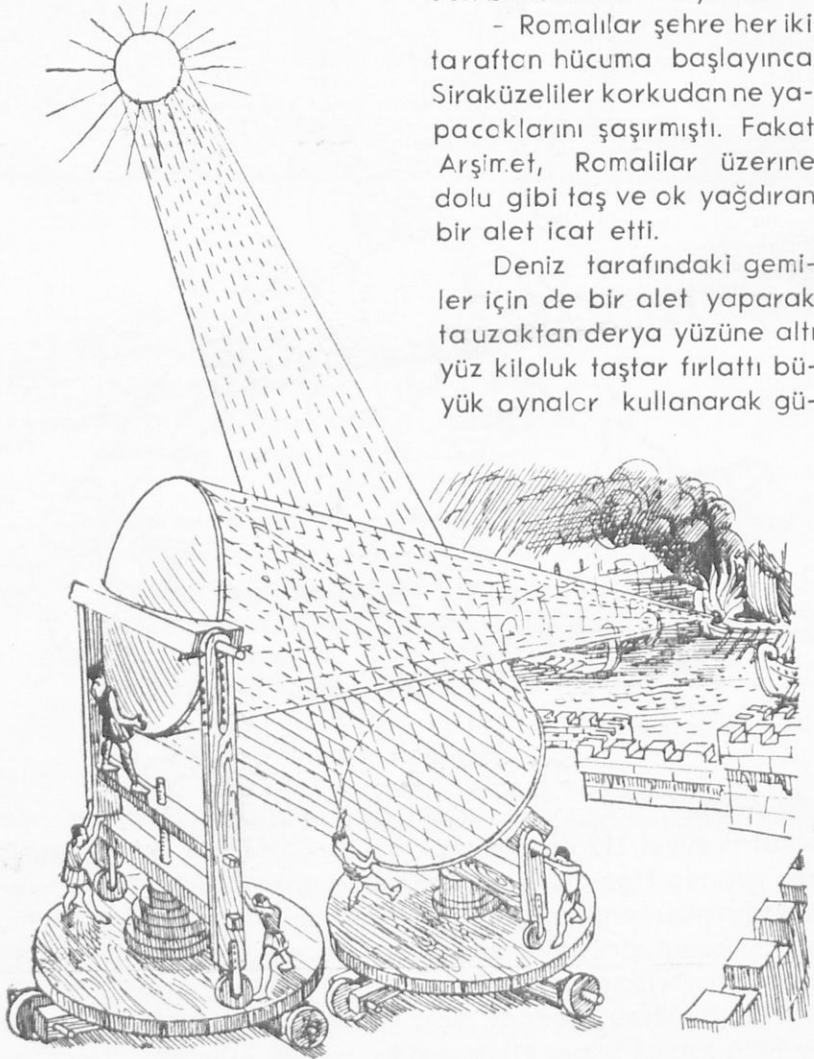
Bir cismin su üzerinde niçin yüzdüğünü ilk defa o anlatmış ve hâlâ tabiat bilgisi kitaplarında okunan kanunları meydana

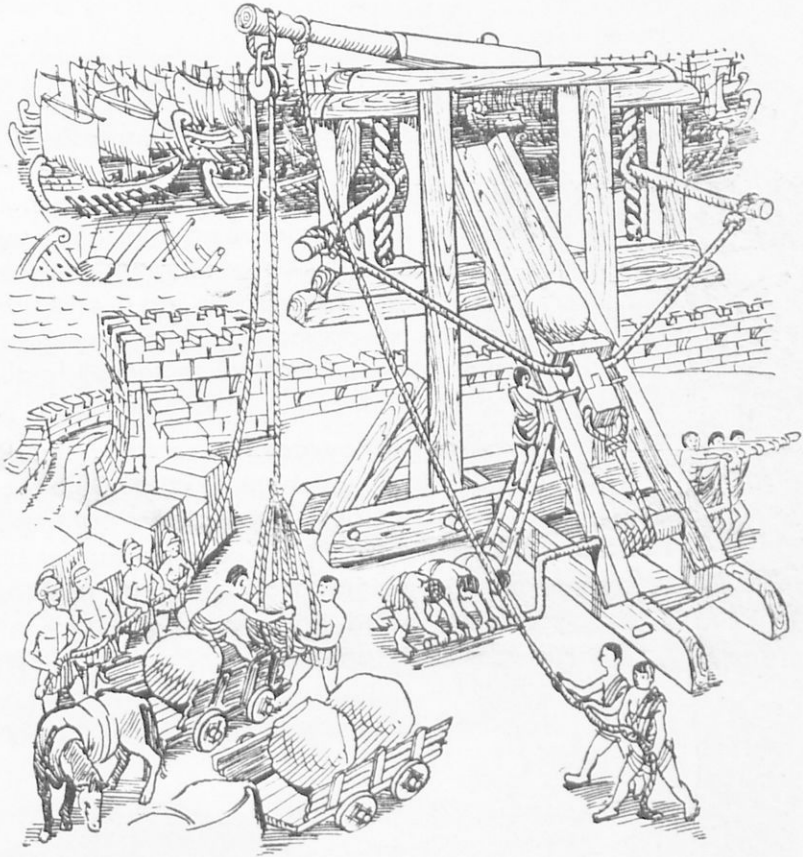
şikarmıştır. Arşimet, vatanını çok seviyordu. Siraküze şehrini Romalılar muhasara altına aldıkları zaman Arşimet, bütün zekâsını kullanarak düşmanı tamam üç sene şehrin içerisine sokmamıştı.

Eski tarih yazarlardan birisi Arşimed'in icat ettiği şeylerden bahsederken diyor ki:

- Romalılar şehre her iki taraftan hücumu başlayınca Siraküzeliler korkudan ne yapacaklarını şaşırmişti. Fakat Arşimet, Romalılar üzerine dolu gibi taş ve ok yağdıran bir alet icat etti.

Deniz tarafındaki gemiler için de bir alet yaparak ta uzaktan derya yüzüne altı yüz kiloluk taşlar fırlattı büyük aynalar kullanarak gü-

neşin ışığını gemilere aksettirmiş ve onları cayır cayır yakmıştır. Fakat bütün bunlara rağmen en sonunda Siraküze Romalıların eline geçti. 'Arşimet, bu sırada düşüncelerine dalmış oturyordu. Bir aralık Roma askerlerinden birisi Arşimed' in odasına girdi. 'Arşimet, başını kaldırmadan onu hizmetçisi zan iderek ;—benim düşüncelerimi bozma, cedi. O vakit bu söze hittetlenen asker derhal onun üzerine atılarak, süngüsüyle vücudunu delik deşik etti.

4. BİR ASLAN AVCISI

(Tartaren dö Tartaraskon) romanından)

(Taraskonlular av meraklısıydılar. Kuş bulmadıkları zaman şapdalarını havaya atıp vururlar. Tartaren bu şapka avcılarının en ustasıdır. Taraskontaki başarımları onu Afrikada aslan avlamak sevdasına düşürüyor. Aşağıdaki olgu onun birçok tuhaf ve eğlenceli olgulardan sonra bu dileğine erdiğini gösterir).

Burası yırtıcı hayvanlara benzeyen garip doğu bitkileriyle dolu yabani bir çöldü. Bu ağaçların büyümüş gölgeleri, yıldızların hafif ışığı altında kumların üstüne uzanıyordu. Sağda bir dağın karışık ve ağır karaltısı, solda uzaktan boğuk iniltisi gelen görünmez deniz vardı . . . Burası herhalde canavarların çok dolaştığı bir yer olacaktı.

Tartaren tüfeklerinden birini önüne koy-

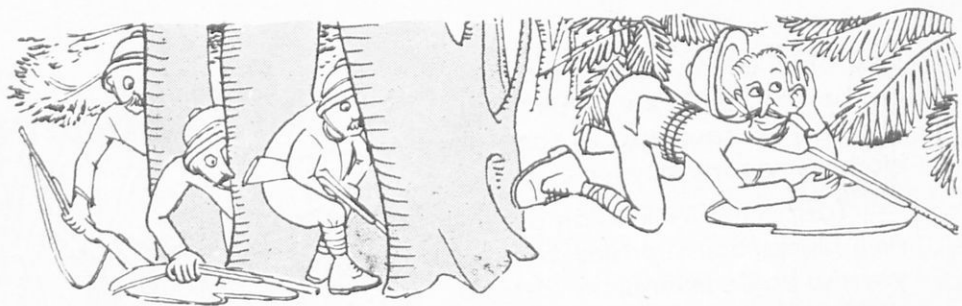

muş, birini ellerine almış, dizi yerde, bekledi. Bu bekleyiş bir saat, belki de iki saat şüdü. Yazık ki hiç bir şey görünmüyordu.

Tartaren, büyük aslan avcılarının birkaç adım ilerisine bir keçi yavrusu bağladıklarını ve arasına sicimle onu ayağından çekerek bağirttiklerini kitapta okumuştı.

Berberinde keçi yavrusu getirmedığı için aslanlara karşı bir benzet denecinde bulunmayı düştü. Ve sesini incelterek keçi gibi melemiyeye başladı. Birdenbire birkaç adım ilerisinde kara ve korkunç bir yaratık görerek sustu. Bu yaratık geliyor, yerleri kokluyor, sıçırarak atlıyor, sonra da duruyordu. Bir erkek aslan olduğunda hiç şuphe yoktu. Şimdi dürt kısa

bacağını, korbunç boynunu, gölge içinde parlıyan gözlerini gaet iyi görüyordu.

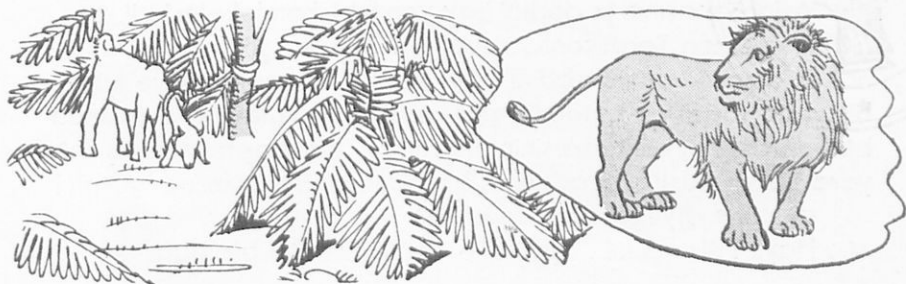
Tartaren, tüfeğini yanağına dayayarak ateş etti. Sonra geri fırladı ve av bıçağını yakaladı. Taraskonlunum ateşine korkunç bir ses cevap vermişti. Tartaren :

—Aslan hapi yuttu, dedi ve boğuşmağa hazırlandı. Hayvan, herhalde çok can alacak bir yerinden yaralanmış olacaktı ki bağıra bağıra hızla kaçıyordu. Böyle olmakla beraber Tartaren yerinden kimildamadı. Belli başlı av kitaplarında okuduğu gibi dişi aslanın görünmesini bekledi.

Fakat yazık ki dişi aslaa görünmedi. Tartaren birkaç saat

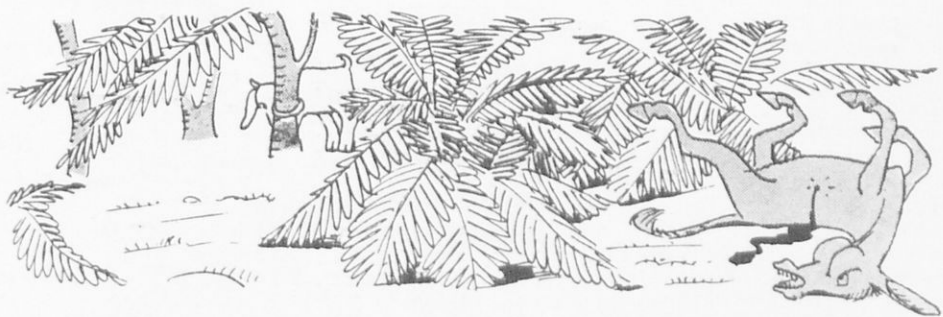
bekledikten sonra yoruldu. Yer ıslak, gece serindi. Deniz rüzgârı iğne gibi batıyordu.

Tartaren birdenbire uyanarak : «Ne oluyoruz ?» diye bağırdı. Yakındaki kişlada «Kalk borusu» çalınıyordu. Aslan avcısı şaşkın şaşkın gözlerini oğuşturdu.

Kendisini çöl ortasında sanan bu adam nerede bulunuyordu bilir misiniz ? Bir şalgam tarlasının ortasında...

Tartaren :

—Bu adamlar akıllarını kaçırmışlar, dedi. Hiç aslanların gezip dolaştığı yerlere zerzevat ekilir mi ? Ben herhalde rüya görmedim ... Aslanların buraya geldiğine şuphe yok ... İşte izleri.

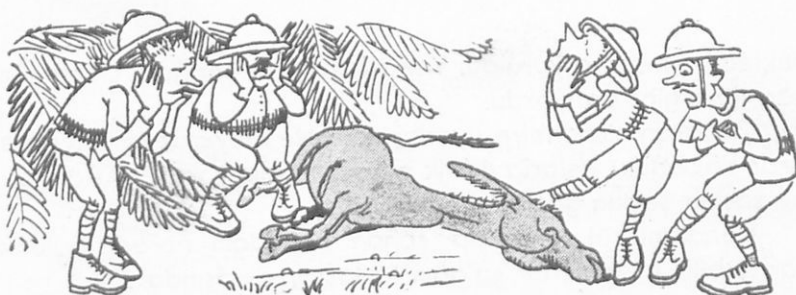

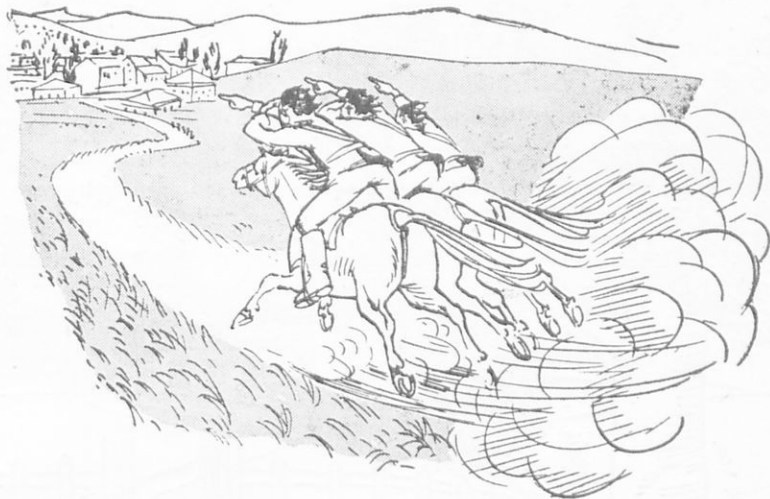
Aslan avcısının iz dediği şey yerdeki kan lekeleri idi.

Kahraman Taraskonlu, revolveri elinde, şalgamlar, enginar fidanları arasında adım adım bu izleri kovaladı ve küçük bir yulaf tarlasına geldi. Orada çiğnenmiş yulaflar ortasında bir kan deresi, kan deresinin ortasında da başında geniş bir yara ile yan üstü yuvarlanmış bir... biliniz bakalım ne gördü?

«Aslan» diyeceksiniz değil mi?

Hayır! Bir eçek!... Eşek bile değil, minimini bir sığa...

5. ÜÇ ATLI

Karşı yoldan üç atlı
Bir kuş gibi kanatlı,
Geliyor köye doğru.

Cepkeni kola atmış
Sağ elini uzadmış
Üçü de göğe doğru.

Bir bulut olmuş rüzgâr,
Çarpındılı başaklar
Tutmuş nefeslerimi.

Sıra dağlar inliyor,
Kalbi diye dinliyor
Çelik nal seslerini.

6. KAŞAĞI

I

Ahırın avlusunda oynarken aşağıda gümüş söğütler altında görünmeyen derenin üzünlü şırıltısını işitirdik. Evimiz, iç çitın büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem Komotiniye gittiği için ; benden biraz küçük olan kardeşim Hasan' la artık Dadaruhun yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu adam babamın seyisi yaşlıca bir Çerkeşti. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey, atlardı. Dadaruhla bir-

likte onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyumaz bir eğlenceydi.

Hasan korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırını süpürmek, gübreleri kaldırmak ... En eğlenceli bir oyundan çok bizim hoşumuza gidiyordu. Hele tımar. Dadaruh kaşağıyı eline alıp işe başladı mı, tıktık, tıktık ... Tıpkı bir saat gibi ... Yerimde duramaz :

— Ben de yapacağım, ben de yapacağım.

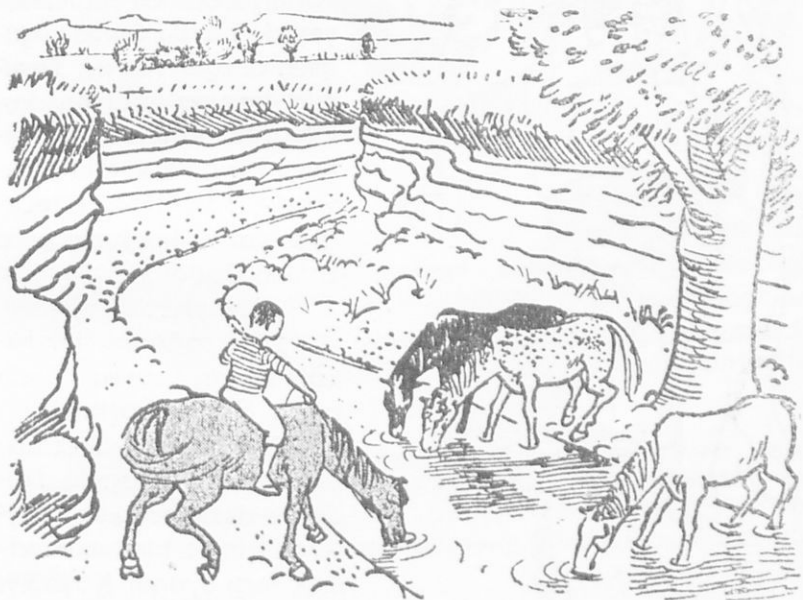
Diye tutturdum. O vakit Dadaruh beni Tosunun sırtına kor, elime kaşağıyı verir :

— Haydi yap, derdi. Ben bu demiri hayvanın üstüne sürer, fakat o güzel tıkırtıyı çıkaramazdım.

— Kuyruğunu sallıyor mu ?

— Sallıyor.

— Hanı bakayım ?

İğilirdim, uzanırdım ama atın sağrısından kuyruğu görünmezdi.

— Dadaruh, tımarı ben yapacağım, derdim.

— Yapamazsın.

— Niçin?

— Daha küçüksün de, ondan.

— Yapacağım.

— Büyü de öyle.

— Ne vakit?

— Boyun at kadar olduğu vakit.

— ....

At, ahır işlerinde yalnız tımarı beceremiyordum. Boyum karnına bile varmıyordu. En eğlenceli şey de buydu. Sanki kaşağının düzgün tıkırtısı Tosunun hoşuna gidiyor, kulaklarını kasıyor, kuyruğunu bir püskül gibi sallıyordu. Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır, o zaman Dadaruh:

— Höyt ...

Diye sağrısına bir tokat indirir, sonra öteki atları tımara başlardı.

Ben bir gün yalnız başıma kaldım. Hasanla Dadaruh dere boyuna inmişlerdi. İçimde bir tımar etmek hırsı uyandı. Kaşağıyı

aradım, bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruhun penceresiz küçük odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım, eyerlerin arasına filân baktım yok, yok . . . Yatağın yanında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım, sevincimden az kaldı bayılacaktım. Annemin bir hafta önce Komotiniden gönderdiği armağanlar içinde çıkan fakfon kaşağı, paril paril parlıyordu. Hemen kaptım, Tosunun yanına koştum. Karnına sürmek istedim. Rahat durmadı, dönüp burnu ile bana vurdu. Öteki atlar da durmuyorlardı. !

—Galiba acıtıyor.

dedim. Gümüş gibi parlıyan bu güzel Kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivri idi. Biraz körletmek için duvarlara, taşlara sürmeğe başladım. Dişleri bozulunca tekrar dene-

dim. Gene atların hiç biri durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerideki çeşmeye koştum. Kaşağıyı yalağın taşına koydum. Yerden kaldırabileceğim en ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeğe başladım. Komotiniden gelen, belki Dadaruhun kullanmağa kıyamadığı bu güzel kaşayığın ezdim, parçaladım. Sonra yalağın içine attım.

||

Babam her sabah dışarı giderken bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı. Ben o gün gene ahırda yalnızdım. Hasan evde hizmetçimiş Pervinle kalmıştı. Baban çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış kaşayığın gördü, Dadaruha haykırdı :

—Gel buraya.

— . . .

Soluğum kesilecekti. Bilmem neden çok korktum. Dadaruh da şaşırıdı. Kırılmış kaşağı ortaya çıkınca babam bunu kimin yaptığıııı sordu.

Dadaruh:

—Bilmiyorum.

dedi. Babamın gözleri bana döndü. Daha bir şey sormadan:

—Hasan....

Dedim.

—Hasan mı?

—Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandıktan al-

dı. Sonra yalağın taşında ezdi.

—Neye Dadaruha haber vermedin?

—Uyuyordu.

—Çağır şunu bakayım.

—...

Çitin kapısından geçtim. Gölgeyi yoldan eve doğru koştum. Hasanı çağır-dım. Zavallının hiç bir şeyden haberi yoktu.

Koşarak arkamdan geldi. Babam pek sertti. Bir bakışın-dan ödümüz kopardı. Hasana dedi ki:

—Eğer yalan söylersen seni döverim.

—Söylemen.

—Bu kaşağıyı neye kırdın?

Hasan, Dadaruhun elinde duran kaşağıya şaşkın baktı. Sonra sarı saçlı başını sarsarak:

—Ben kırmadım, dedi.

—Yalan söyleme diyorum:

— Ben kırmadım.

Babam tekrar etti:

— Doğru söyle, darılmıyacağım, yalan fenadır, dedi.

Hasan, yadıladı; babam öfkeleni. Üzerine yürüdü: «utanmaz yalancı» diye yüzüne bir tokat indirdi. Hasan, sesi çıktığı kadar ağlamağa başladı. Babam Dadaruha:

— Götür bunu eve, sakın bir daha buraya sokma, hep Pervinle otursun.

Diye haykırdı. Dadaruh, ağlıyan kardeşimi kucağına aldı. Çitin kapısına doğru yürüdü.

III

Artık ahırda hep yalnız oynuyordum. Hasan evde hapisti, babam, yalan söylediği için yüzüne bile bakmıyordu. Annem geldikten sonra da affetmedi. Fırsat düştükçe: «o yalancı» derdi. Hasan yediği tokat aklına geldikçe ağlamağa başlar, güç susardı. Zavallı anneciğim benim yalan söylediğime hiç ihtimal vermiyordu.

«Acaba aptal Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın» diyordu.

Ertesi yıl annem gene Komotiniye gitmişti. Biz yalnız kalmıştık. Hasana ahır gene yasaktı. Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüüp büyümediğini bana sorardı. Bir gün birdenbire hastalandı, şehre at gönderdik. Doktor geldi «Kuşpalazı» dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve üşüstüler. Birtakım tekir kuşlar getiriyorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı. Babam yatağının dibinden hiç ayrılmıyordu.

Dadaruh çok durgundu. Pervin hüngür hüngür ağlıyordu.

— Neye ağlıyorsun diye sordum.

- Kardesin hasta.
- İyi olacak.
- Olmıyacak!
- Ya ne olacak?
- Ölecek, dedi.
- Ölecek mi?
- ...

Ben de ağlamaya başladım. O hastalandığındanberi, Pervinin yanında yatıyordum. Gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasanın hayalî gözümün önüne geliyordu. Pervini uyandırdım:

- Ben Hasana gideceğim, dedim.
- Niçin?
- Babama bir şey söyleyeceğim.
- Ne söyleyeceksin?
- Kaşağıyı ben kırmıştım; onu söyleyecektim.
- Hangi kaşağıyı?
- Geçen yılki... Hani babamın Hasana darıldığı...

Lâfımı tamamlıyamadım. Derin hiçkırıklar içinde boğuluyordum. Ağlıya ağlıya Pervine anlattım. Şimdi babama söylersem, Hasan da duyacak, belki beni affedecekti.

- Yarın söylersin, dedi.
- Hayır, şimdi gideceğim.
- Şimdi baban uyuyor. Yarın sabah söylersin, Ha-

san da duyar, onu öpersin, ağlarsın, seni affeder.

— ...

Sabaha kadar gene gözlerimi kapıyamadım. Haza henüz ağarırken Pervini uyandırdım, kalktık. Ben içimdeki öldürücü ağıyı boşaltmak için acele ediyordum. Yazık ki zavallı kardeşim o gece ölmüştü:

Sofada çiftlik imamile Dadaruhu ağlarken gördük.

Babamın dışarı çıkmasını bekliyorlardı.

7. ATA SÖZLERİ

Ak akça kara gün içindir.
Avcı avında, yolcu yolunda gerek.
Ateş, düştüğü yeri yakar.
Artık mal göz çıkarmaz.
Aslan, postunda yakışır.
Anlıyana sivrisinek saz,
Anlamayana davul zurna az.
Az veren candan, çok veren maldan
Armut piş, ağzıma düş!
Bir söyle, iki işit.
Bugünkü işini yarına bırakma!
Öfke ile kalkan zararlar oturur.
Ne ekersen onu biçersin.
Görünen köy kılavuz istemez.
Üzüm üzüme baka baka kararır.
Tok, acın halinden anlamaz.
Güneş girmeyen yere hekim girer.
Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.
Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.
Güvenme varlığa, düşersin darlığa
Çamsakızı, çoban armağanı.
İyi söz demir kapıyı açar.
Ekmeğini taştan çıkarır.
Dili kısa, kulağı delik.
Gün doğmadan neler doğar.

8. TEMBEL HARC I

Hizmetçi—(Odadan içeri girer) Bay Tahsinin evi burası mı Efendi?

Bayan—Burası kızım!... Ne istiyorsunuz?

Hizmetçi—Bir hizmetçi kız arıyormuşsunuz. Alinin Bayanı söyledi.

Bayan—Evet, kızım; Seni onun için mi gönderdiler?

Hizmetçi—Evet, Bayanım, size de söylemişler.

Bayan—Söylediler ya! Sen iyi ütü de bilirmişsin; adın ne kızım?

Hizmetçi—Gülter.

Bayan—Pek iyi, bohçanı beraber getirdinse bugünden işe başlayıver. Bak, sana çok aylık veremem.

Hizmetçi—Zarar yok.

Bayan—Ayda elli bin drahmi az ama, sen daha gençsin kızım, zamanla artırırız. Hem bak, onu söyleyeyim: bu evde hemen hiç bir iş yok gibidir. Ben pek alçakgönüllü bir kadınlım. Seni bir hizmetçi değil, tıpkı kızım gibi tutarım.

Hizmetçi—Eksik olmayın Efendim!

Bayan—Onu diyordum: bu evde seninkisi hizmetçilik değil, tıpkı, bayanlık. Ben hiç bir işe karışmam. Beğendiğin gibi yaparsın. Hem ne iş var ki? Sabahları pek erken kalkar, mangala kömür dökersin. Sonra çocuklar uyanır, onların çayını, kahvaltısını hazırlar, yedirirsin, anlıyor musun, kızım?

Hizmetçi—Evet, Efendim!

Bayan—Görüyorsun ya! Hiç bir iş yok gibidir. Sonra? Ha! Oturma odasının toplanması, süpürülmesi, Bayın üstü başı, çocukların sökükları... Bunları, hep sen yapacaksın! Buna da hizmet denilmez ya?

Hizmetçi—Tabii Efendim!

Bayan—Bizim aşçı kadının elleri, sıcak suya dayanamıyor. Bulaşığı da sen yıkarsın. Saat dokuz buçukta bu işlerin hepsi biter. Uşağımız kâhyamız yok; alışverise sen gidersin. Bay meraklıdır, cimri değildir ama, savurganlığı da hiç sevmez. Onun için hergün pazara gider, her şeyi daha ucuz alır. Komşu bakkallar bahalı verirler. Bu da iş değil ya!

Hizmetçi—Elbette Efendim!

Bayan—Öğleyin eve geldin mi, sofrayı kurar, çocukların taşını okula götürür, bırakırsın. Sen gelinceye kadar ben yemeği yemiş olurum. Sofrayı kaldırır, bulaşığı yıkar, kahvemini pişirir, getirirsin. Bak, ben öğle üstü uykuya yatarım. O zaman sen de istediğini yaparsın. Ya ütü ütüler, yahut sökülük diker, yorğan kaplarsın, ikiye kadar! Görüyorsun ki kızım, bu evde her yerde olduğu gibi hizmetçileri işe boğmak yok, değil mi kızım?

Hizmetçi—Öyle efendim!

Bayan—İkinci oldu mu, ben sana seslenirim. Uykudan çok fena uyanırım. En son lüğusalığımdan kaldı, kalçam tutulur, sana oğdururum. Çok değil, bir saat kadar. Ondan sonra çocuklar okuldan gelir, karınları açılmıştır. Onları doyurursun, değil mi kızım?

Hizmetçi—Peki, Efendim!

Bayan—Anladın ya kızım, bizim evde hiç iş yok...

Hizmetçi—Darılmayın ama bir şey şöyliyeceğim.

Bayan—A! Söyle yavrum, neden darılayım?

Hizmetçi—Ben, sizin evinizde yapamıyacağım.

Bayan—Neden?

Hizmetçi—Çok tembel harcı? Ben, eski kapımda daha hamarat alıştıydım!..

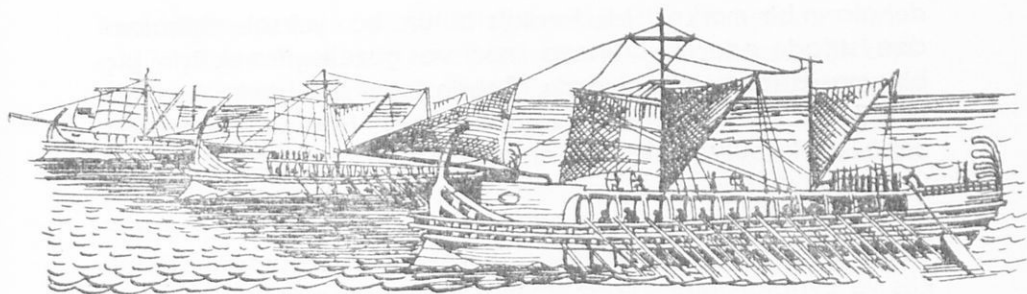

9. MENEKŞE

Bütüm çiçekler güzeldir,
Benim sevdiğim menekşe.
Yaprak altında gizlenir,
Hiç kapılmaz gösterişe.

Ablamın bir gilyeceği,
Gibi dir tatlı, mor rengi,
Çiçeklerin hiç birinde,
Yoktur, kokusunun dengi.

10. PERİKLİS

Eski Yunan tarihinin bugünkü medeniyete ait esasları incelemek için büyük bir önemi vardır. Yunan ulusunun tarihi insanlığın yalnız hareket ve istiraplarını, ulusların kanlı ve yok edici savaşlarını anlatmaz. Yirminci asır medeniyetinin temelini teşkil eden bilgilerin, güzel sanatların, edebiyat ve filozofinin daha doğrusu, cihanın cemiyet ve fikir hayatındaki güzelliklerin esasını Yunan sanayii hazırlamış ve olgunlaştırmıştır.

Açık bir hakikattir ki asrımız medeniyetinin şekil ve tarzı Yunan medeniyetinin tesirile meydana gelmiştir.

Bu medeniyetin hakiki temelini Periklis devrinde aramak lâzımdır. Periklis devrinde Yunanlıların bütün kuvvetini limanlarında duran gemilerinden ziyade idarecilerinin yüksek zekâları teşkil ederdi. Bunların eserleri, mabetler, âbideler, heykeller, şiirler ve filozofi düstürleri tarzında Yunan ulusunun zekâsına parlak bir nümune teşkil ediyordu. Her tarafta bu zekâ ve bilgi merkezine akın ediliyordu. Atınada sanat ve tabiatın bütün güzelliklerine birleştirerek cazibedar ve mutandan bir surette yapılan şenliklerde hemen herkes bulunmak istiyordu. Bu şenliklerde mavi bir gökyüzü altında, tabiatın bütün güzellikleri içinde vatan şarkıları, dinî ilâhiler okunur, tiyatrolarda mabut veya kahramanların hayatları anlatılırdı.

Periklis devri Atınanın hakikaten parlak ve emsalsiz bir devri idi. Atina adeta, insanların tarihini söyleyen parlak

dehaların bir merkezi idi. Periklis bütün bu yüksek dehalardan istifade ederek Atınaya imar ve güzelleştirmek için hiç bir masraftan çekinmiyordu. Şehrin tezyinine büyük heykeltraş Fidyası memur etmişti. Fidyas mabuf heykelleri yapıyor, zekâ ve kabiliyeti tesirile onlara yüksek bir güzellik veriyordu.

Periklis hep edipler, hakimler ve sanatkârlarla düşer kalkardı. Sokrat gibi filozoflar, Fidyas gibi sanatkârlar Sofuklis ve Evripidis gibi şairler daima Periklis'in evinde toplanırlar, edebiyat ve sanattan bahsederlerdi. Atinalılarda kadınların erkekler cemiyetine iştirak etmesi adet olmadığı halde Periklis'in ikinci karısı Aspasiya da bu müsahabelere iştirak ederdi. Aspasiya Yunanistanın en mütefekkir ve en güzel bir kadını idi. Kocasının bütün İcraatında ona, fikir arkadaşı olmuş ve birçok şeylerde kendisine yardım etmişti.

Periklis Atınayı imar için Yunanistanın malik olduğu bütün deha ve vasitalardan istifade eylediği için bir çok kimseler bu inşaata sarfolunan paralardan şikâyet ediyorlardı. Bilhassa büyüklükler; «Periklis millet hazinesini yok ediyor». Diye onu itham eyliyordu. Bu devirde milletin hazinesi (Dilos) adasında bir kasada mahfuz bulunuyordu. (Apollon) ve (Artemis) ilahları bu adada doğduğu için burası mukaddes bir yer ad edilirdi.

Periklis bu adadaki kasayı kaldırmış ve (Akropolis) e naklettirmişti.

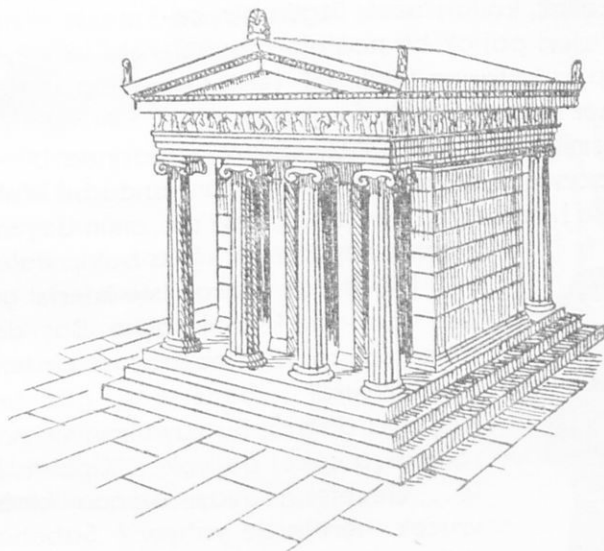
Akropolis Atına şehrinin ortasında bulunan bir tepedir. Akropolise (Propilea) denilen merdivenlerden çıkılınca sol tarafta (Erehtion) sağ tarafta (Naos Apteru Nikis) ortada (Partenon) mabetleri görülür.

Partenonun önüne konulan (Atinâ) heykeli okadar isabetli bir yere konulmuştu ki denizden geçenler bile bu heykelin miğferini görebilmekte idiler.

Millet hazinesinden maada müttefiklerden alınan paranın da bir kadın süsler gibi hep Atınayı süslemek, müzeyyen heykeller vücuda getirmek, beheri bin talana mabetler inşa etmek için sarfedildiğini söyleyenler de vardı.

Fakat bir gün Periklis umumi içtimalardan birinde Atinalı-

lara hitaben: «Atinalılar! Ettiğim masrafı çok buluyor musunuz?» diye sormuş, her taraftan: «Evet, çok buluyoruz!» diye cevap verilmişti. Bunun üzerine Periklis, «Pekalâ ; Öyle ise bu masrafları hep ben çekeceğim. Fakat bu abidelerin üzerine de yalnız benim namım yazılacak» deyince bütün Atinalılarda şan ve şeref hissi kabarak umum ahali hep bir ağızdan; Periklisin çok iyi hareket etmiş olduğuna ve binaenaleyh şehri istediği kadar masraf yaparak tezyine çalışmasına ve bir daha kendisine itiraz edilmemesine karar vermişlerdir.

11. Ü Ç Ü Z

Sokak çöçuklari : Eski çağlarda

İkiz olur do üçüz olmaz mi? Siz, bir akşam şu gazine oturun; ben size üçüzleri birer birer göstereyim.

İste bir tanesi geliyor : basık limon kabuğu fes. Saçının kıvırcıkları yırığında fırlamış. Baş değil, saksigüzeli! beyaz kirden menevişli bir surat : kaş, göz toplu da, burun, ağız dağnik. Kadınların liyme liyme dedikleri tarzda cep ağızları yırtık, yakası kalkık, kolları uzun, üzgün bir ceket... Dizleri patlak bir pantolon, ayağının baş parmaklarına takılı iki terlik; sırası ile her masanın başında el açıyor.

Acırsınız değil mi? Sekiz, dokuz yaşlarında bir çocuk... Elbette acınacak bir hal... Hele şu zamanda bu ufaklık yok-sulluğunda hem beşliği verirsiniz, hem de onun boyun büküp şilipitik kapıdan çıktığına bakıp dalarsınız...

Bir çeyrek sonra : İste ikincisi geliyor... Baş açık, aynı kıvırcık saçlar. Baş değil fesleğen saksısı... Gene beyaz kirden menevişli bir surat... Gene kaş, göz toplu, burun, ağız dağnik. Bu zavallının sırtında o paramparça ceket de yok... Kipkiri bir fanile... Gecelerin ayazı altında kimbilir yavrucağ nerelerde yatıyor? Sabaha kadar tiril tiril titrer mi titrer; ayağı çıplak... Fakat deminkine okadar benzıyor ki... El uzatması, boyun bükmesi, bakışı, yürüyüşü aynı... Besbelli bunlar ikizdir... Ver... Ver... : Sende ki onluğu ver... İçim parçalandı. Kardeş, bak, bak; ne üzgün tavırlı çocuk... Fakat bu benzeyiş... Olur şey değil.

Yarım saat sonra . İşte üçüncüsü de ge-

liyor: saçları koyu bir mendil içinde saklı... Yalnız ensesinde bir iki bükümü kurtulmuş... Bunun da suratı beyaz, kirden me-nevişli... Evet, evet, kaş, göz, burun, ağız aynı halde, biçimde... Fakat ikisinden de ayrı kılıkta. Ne gerdanı görünüyor, ne de diz kapakları... Ne de elleri... Boyundan uzun, eninden bol koca bir ceket... Onluğu uzattınız mı, minimini parmakları kaplumbağa başı gibi çıkar... Aman Allahım, bu nekadar ben-zeyiş; sormazsam patlarım...

— Senin kardeşlerin var mı?

Miskin miskin: — Var...

— Kaç tane?

— ...

Bilmiyor musun? Haydi, onları da ça-ğır da üçünüze bir ellilik vereceğim...

— Onlar gittiler...

— Gittiler mi?

«Evet» der gibi başını sallar...

Bu aralık garson araya girer...

— Beyefendi... üç keredir gelen bu-dur; dışarda bir herif var, köşe başında duruyor... Giydirip giydirip yolluyor.

— Deme!

— İnanmazsanız çıkalım, göstereyim...

Bunun üzerine çocuga:

— Öyle mi?

Demek için dönersiniz... değil mi? Ne-rede? Buldunuzsa yerine koyun!

12. EDİSON

Elektrik kralı:

Edisonu tanıyor musunuz? Sormaya ne hacet; fonografi işitmiyen var mı ki, Edison'u tanımayan bulunsun; fakat burada söyleyeceğimiz, onun hususî hayatı ile çocukluğudur.

Tomas Edison 1847 yılında Kanadanın Mişigon ilinde bir köyde dünyaya gelmiştir.

Edison 1855 tarihinde köy okulunda iken bir gün öğretmeni darıyalak:

— Tomas, sen budalalar kadar da olamayacaksın... diye bağırınca, zavallı çocuk boynunu bükerek ağlımaya başlamış ve akşam üstü kendisini bu halde gören annesine öğretmenin söylediklerini anlatmıştı.

Bundan pek ziyade müteessir olan annesi ertesi gün hemem okula gidip öğretmenin yüzüne karşı:

«—Efendi siz oğlumdan budalasınsız... Siz onu anlıyamadınız... Artık onu ben terbiye edeceğim. Bakalım, biraz sonra kim kimi okutur...» demekten nefsinin alıkoymamıştı.

Edison'un babası işten el çekmiş bir ihtiyar annesi de Kanadada mürebbiyelikle geçinen fakir bir kadındı.

Köyde: «Haylaz, yaramaz» diye herkes onunla eğlenirken, anneşi oğlunun zekâsını, itaatını, hele fennî şeylere merakını son derece takdir ediyordu.

O, hergün sabahtan akşama kadar sokaklarda, rıhtımlarda gezer, koşar, rasğeldiği ameleye birçok sorular sorar; işlerini, aletlerinin neye yaradığını anlamak isterdi.

Daha pek küçük iken, yani on, on bir yaşında para kazanmak sevdasına düşerek şimendüferlerde gazete dağıtıcılığına başladı. 1860 tarihinde Amerikalıların erginlik savaşı esna-

sında gazete satışından kazandığı 2000 doları annesine göndermişti. Biraz sonra, küçük bir el makinesi alarak kendisi gazete çıkarmağa başladı. Çıkardığı gazetede birçok imlâ yanlışları olmakla beraber yine herkes alır, okur istasyonlarda olup biten şeylerden haberdar olurdu. Bu gazeteyi çıkarırken aynı zamanda hikmet ve kimyaya ait denevlerle de uğraşıyordu. Hatta bir gün vagonda pillerle uğraşırken nasılsa hamızlardan birinin parlayıvermesi kandüktörleri kızdırmış, zavallıyı kolundan tutunca dışarıya atmışlardı.

Edison bu sıralarda bir gün şimendöfer yolunda gezinirken, lokomotifin ateşler saçarak yaklaştığını, ve rayların üzerinde küçük bir çocuğun oynadığını görür görmez hemen atılarak onu, çığnenmekten kurtarmıştı.

İstasyon telgrafcılarında olan çocuğun babası, Edison'un bu iyiliğine karşı ne türlü teşekkür edeceğini sorarken, o: «Gayet basit... Telgraf hakkında bana biraz ders vermek suretile...»

Demiş ve iki ayda öğretmeninden ziyade öğrenmişti.

İşte Edison bugünden itibaren ihtiraata başlar.

Edison'un lisanı pek lâtiftir. Kalbi okadar saf, okadar şendir ki hiddet nedir, bilmez; amelelerine daima güzel muamele eder, onlarla senli benli konuşur, hatta en küçük işçilerin bile yanına giderek şakalaşır.

Hele kıyafetini görseniz, şaşar kalırsınız. Önünde lekeli, ötesi berisi yanmış bir eczacı gömieği; boynunda daima beyaz duran uzun geniş bir kravat iste, bukadar. Çünkü tuvalet, bu büyük ilimmenin en son meşguliyetidir. Ailenin bütün intizam ve saadetini saygılı karısı üzerine almıştır. Karısına çok dik-

katli bakar sıhhatının buzulmaması için elinden gelen her fedakârlıktan çekinmez.

Edison mide rahatsızlığından dolayı pek az şey yer: bir parça ekmek, biraz balık, peynir ve her gün bu rahatsızlığı gidermek için köşkünden fabrikasına kadar olan yolu yayan yürür.

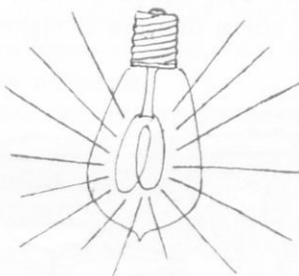
Edison gayet çalışkandır. Hatta bir hikmet denevine dalarak evlendiği gününü unuttuğunu rivayet ederler. Ekserya şu sözleri söyler:

«Bir şeye muvaffak olmak isterseniz asla saate bakmayınız». Edison'un yanına, meşgul iken girerseniz başını bile çevirmez. Eğer vakti boş işe size doğru yüzle elini uzatır. Konuşurken sözlerinizi anlamak için gözlerini dudaklarınıza diker ve bir eli de sol kulağındadır. Çünkü sağ kulağı hiç işitmez.

Bu büyük muhterîin hayatı bizim için bir nümune olmalıdır. O her gün dünyaya fayda verecek şeyleri aramakla meşguldür. Bunun için vücudu insaniyetin en yüksek tabakalarını işgal eder.

Edison pekçok şeyler icat etmiştir. Bu büyük ilimmenin en tanınmış ihtiraatından bazıları şunlardır.

«Graham Bel» in icat ettiği telefona daha muvafık bir şeykil vermek. Sonra beyaz ateş derecede kızdırmağa mahsus lâmba, daha sonra «fonograf» . . . 1886 tarihinde de genel bir eğlence olan sinematograf ve bir de «iki günde inşası kabil haneler» ve daha bunlara benzer birçok şeyler icat etmiştir.

13. ZEYNİLER KÖYÜ

Araba ; inişli, yokuşlu dağ yollarına girmişti. Bazı kurumuş sel çukurlarından geçiyor, bazı boş tarlaların, bozulmuş bağların kenarından gidiyordu. Yollarda tektük köylülere, yorgunluktan inler gibi sesler çıkaran kağnılara, sırtlarında çalı demetleri taşıyan çıplak ayaklı kadınlara raslıyorduk. İnce bir bağ yolundan korkunç kılıklı, uzun bıyıklı iki jandarma geliyordu. Yanımızdan geçerken arabacıya selâm verdiler, dik dik bana baktılar.

Hacı Kalfa: «Yollar güvenlidir, ama ne olur, ne olmaz, yüzünü açma!» demişti. Peçemi sımsıkı bağliyerek arabanın karanlık köşesine büzüldüm.

Saatler geçtikçe yollara daha üzücü bir ıssızlık çöküyordu. Bu geçen arabalarının ince, yanık sesli çingrakları var... Bunları yapanlar ne iyi düşünmüşler! Yamaçlarda uyandırdıkları uzak, sönük yansılar kırların yalnızlığı içinde insana üzünlü bir avunç sesi gibi geliyor. Hele bir kayalığın içinden geçerken öyle sandım ki uzaklarda, bu kara taşların öte tarafında görünmez bir yol var, ince sesli bir kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyarak bu yolun içinde koşuyor.

Akşam yaklaşıyor, tepelerin arasındaki boğazlara karanlık çökmeye başlıyordu. Yol, hâlâ bitip tükenmek bilmiyordu. Görünürde ne bir köy, ne bir ağaçlık.

İçimde yavaş yavaş bir korku uyanıyordu. Ya biz yolumuzun sonuna varmadan gece olursa?..

Arabacı, arasıra arabayı durdurarak hayvanları dinlendiriyordu. Bir taşlığın ortasında gene böyle durduğu bir sırada: «Daha çok var mı?» diye sordum.

O, ağır bir hareketle yere indikten sonra cevap verdi:
— Geldik!

Bu adam, yaşlı başlı bir ihtiyar olmasaydı benimle ağıle-

niyor sanacaktım.

— Nasıl olur, dedim, burada köy filân yok!

İhtiyar adam, arahadan bavulumu çıkarmaya çalışarak cevap verdi:

— Na; şu patikadan aşağı ineceğiz. Zeyniler buradan beş dakika çeker. Araba yoiu yok.

Taşların arasında dik bir yoldan inmeğe başladık. Aşağıda akşamın alaca karanlığın içinde kara bir servillik, çıplak bah-

çelerin ortasında tektük tahta evler görünüyordu. İlk bakışta Zeyniler bana hâlâ yer yer dumanları füten bir yangın yeri gibi görünüyordu. Köy deyince gözünün önüne yeşillikler içinde kuş yuvalarına benzeyen şen kulübeler gelirdi. Halbuki bu evler, çokmeşe yüztutmuş kapkara yıkılardı.

Yıkık bir değirmenin önünde abalı, sarıklı bir ihtiyar adama rasgeldik. Kaburga kemikleri soyulmuş, zayıf bir inegi çeke çeke, sürükliye sürükliye götürmeğe çalışıyordu. Bizi görünce durdu, dikkatli dikkatli bagmağa başladı. Bu ihtiyar hoca, Zeyniler muhtarı imiş... Arabacı, onu tanıyordu. Birkaç kelime ile benim kim olduğumu anlattı.

Belden büzmeli bol kara çarçafım, sımsıkı kapalı kalın peçemle genç olduğumu anlamak kabil değildi. Böyle olduğu halde muhtar, beni fazla süslü bulmuş olacak ki tuhaf tuhaf baktı. Sonra ineğini çıplak ayaklı bir çokuğa teslim ederek önümüze düştü.

Köyün dar sokakları içinde girmiştik. Evleri şimdi daha iyi görebiliyordum. Altlarında dört direktan ibaret açık ahırlar, üstlerinde asma merdivenle çıkılan bir iki oda... Herhalde bu

Zeyniler gördüğüm, işittiğim köylerden hiçbirisine benzemiyordu.

Her yanı tahta perdelerle çevrilmiş bir bahçenin kırmızı kapısı önünde durduk. Yapraklarına varıncaya kadar kara görünen bu köyde gördüğüm ilk renk bu kırmızı tahta oldu.

Muhtar, yumruğu ile kapıyı çalmağa başladı. Her vuruşta kapı yıkılacak gibi sarsılıyor, fakat bir türlü açılmıyordu.

İlkönce söz söylemeyi göze aldım :

—Görünüşe göre içerde kimse yok, dedim.

Muhtar, başını sallıyarak cevap verdi :

—Bayan Hatice akşam namazını kılıyor olmalı . . . Az bekliyeceğiz.

Arabacının vakti yoktu. Bavulu kapının önüne bırakarak bizden ayrıldı. Muhtar, abasının eteklerini toplıyarak yere çömeldi, ben bavulumun kenarına iliştim, konuşmaya başladık.

---

14. MÜTHİŞ BİR BÖCEK

Gece, uykumun en derin yerinde, keskin bir ısırılışla fırladım. Elektrik düğmesini çevirdim. Karnı, patlayacak kadar taze kanla dolu bir tahtakurusu, odayı bir anda dolduran göz kamaştırıcı ziya içinde, ne yapacağını, nereye gideceğini, nasıl saklanacağını bilmiyerek, sırtında koca yükü yakalanmış bir hırsız telâşi ile, çeyaz örtülerin kıvrımları arasında aptal aptal kaçıyordu.

Küçük böceğe dokunmadım ve çetin talihi, yavuz yürekliliği hakkında hayretle düşünceye daldım.

Hiç şüphe yok ki aslan bile, bu bir kahve damlası kadar küçük hayvanlardan daha çok cesur değildir. Tırnakları hançerlerden daha keskin, dişleri en korkunç kılıçlardan daha delici, seşi gök gürlemeleri gibi hava tabakalarını dalgalandıran, kuyruğunun her vuruşu yerleri sarsan koca aslan için, boş çöllerde ince ayaklı ceylanlar, eksin öksüzler boğazlamak bir iş mi ? Her hayvanın avı, kendisinden daha küçük ve

müdafaasız bir varlık iken, tahtakurusunun yiyeceği, kendisinden bir milyon kere büyük ve kuvvetli olan insan derisinin altındadır. Ne ağlanacak talih!

Uzanmış yatan bir adan, bir tahtakurusu için nedir? Herhalde Himalaya sıradağları gibi korkunç bir girinti ve çıkıntı dünyası. Her kıvıldakışda bin tahtokurusunu ezip patlatmağa gücü yeten bu korkunç övin burnu ucundaki tallı kan damlasını emmek için küçük böceğin silâhı nedir? Ezilirken parmağa bulaştırdığı yalnız bir iğrenç koku zerresi! Ne cesaretli yürek!

15. CEZASINI BULAN GURUR

Kendimi göstermek için olduğu kadar gizlemek için de itina edilmiş olsaydı birçok zahmetlerin önüne geçilirdi. Bunu genç yaşımda şınadım.

Yağmurlu bir gündü. Armağan olarak bütün bir posta arabacısı takımı, yani kasket, kamçı, dizgin ve cıngırak almıştım.

Çıngıraklar pek çoktu. Arabamı koştum; arabama koştüğüm kendim, arabacı da atlar da, araba da bendim. Gececeğim yol mutbaktan bir koridorla yemek odasına kadar olan genişlikti. Yemek odası bana bir köy meydanı gibi geliyordu. Önümde atlarımı değiştirdiğim akaju büfe, gözümde, kolayca «Beyaz At» misafirhanesi halini alıyordu. Koridor ise, bence değişen manzaraları ve tahmin olunmaz raslayışlarile, uzun bir yoldu.

Dar bir karanlık sahaya tıkılmış olduğum halde geniş bir ufku keyfini sürüyordum.

Kendimi eğlendirmek için birtakım sevimli şahsiyetler tasavvur ediyor ve tabiğatten bol bol hissemi alıyordum. Bu yüksek değerli vergiyi o vakittenberi kaybettim. Posta arabacısı olduğum o yağmurlu günde bundan istediğim kadar faydalanıyordum.

Bu faydalanış beni tatmine yetmeli idi ; fakat insan hiç tatmin olunur mu ? Seyircileri şaşırmak, gözlerini kamaştırmak, hayrete düşürmek hevesine kapıldım. Kadife kasketime ve çingiraklarıma kimse hayran almiyacak olduktan sonra onların bence hiç bir ehemmiyeti yoktu.

Babamla anamın, yandaki odada konuşmakta olduklarını işiterek büyük bir gürültü ile içeriye girdim.

Babam, birkaç saniye halime baktıktan sonra omuzlarını silkip anama : «Bu çocuk burada ne yapacağını bilmiyor, bir pansiyona vermeli» dedi.

— Daha çok küçük.

— Öyle ise küçüklerin yanına verliz.

Bu sözleri pek iyi işittim ; bunlardan sonrakilerin yarısını duymadım ve bunları eksiksiz anlatabilmemim sebebi ise ondan sonra bana birçok defalar tekrarlanmış olmalarıdır.

Babam ilâve etti :

— Ne erkek ve ne de kızkardeşi olmiyan bu çocuk burada, yalnızlık içinde, daha sonraları kendine zararı dokunacak olan hayâl kurmak zevkini geliştiriyor.

Yalnızlık, hayalini harekete getiriyor ve kafasının, daha şimdiden birçok ham hayallerle dolu olduğunu görüyorum. Okulda birlikte yaşiyacağı çocuklar ona dünyayı öğreteceklerdir. İnsanların ne olduklarını onlardan anlıyacaktır. Kendisine koruyucu melekler halinde görünen benden ve sizden bunu öğrenemez. Orada, arkadaşlarının arasında cemiyet hayatının acemiliğini gecirecektir.

Anam :

— Bu çocuklar içinde kötülerin de bulunabileceğinden korkmaz mısınız, dostum ? dedi.

— Eğer akıllı ise asıl kötüler onun için faydalı olacaklardır ; çünkü onları iyilerden ayırt etmesini bilecektir ve bu pek lüzumlu bir bilğidir...

Annem cevap verdi !

— Hakkınız var. Çocuğumuz için, yarından tezi yok, iyi bir pansiyon aramağa çıkacağım.

16. HAZRETİ İSMAIL, KÂBE VE ZEMZEM KUYUSU

Dinî ananelerimizden :

Peygamberimiz Muhammet Mustafa (sallallahü aleyhi ve sellem) hazretlerinin cetleri olan İbrahim peygamber Mısır' dan dönüp Surya' da Kenan iline yerleştikten sonra, hiç evlâdı olmadığından zevcesi Sare' nin iznile Hacer' ismindeki bir cariye ile evlenmişti. Hazre'i İbrahim' in Hacer' den İsmail isminde bir oğlu doğdu. Fakat Allaha çok yalvaran Sare' nin de duasını kabul eden Cenabı Hak onada İshak isminde bir evlât ih-san eylemişti.

Kucasını çok seven Sare, İsmail' i doğurduktan sonra Hacer' i kıskanmağa başlamıştı. Bu kıskançlık neticesinde hazreti İbrahim ikinci karısı Hacer' le oğlu İsmail' i alarak Mekke havalisine götürüp bırakmağa mecbur kalmıştı. Fakat, hazreti İbrahim sık sık oğlunu ve ikinci zevcesini ziyaret etmek için Mekke' ye gidiyordu.

Pek maruf bir ananeye göre ; Hacer bir gün çölde oğlu İsmail ile birlikte gezerken yolunu kaybetmiş ve susuz kalmışlardı. Pek küçük olan İsmail susuzluktan helâk olmak üzere idi. Anası, su bulmak ümidile oraya buraya koşuyor, küçük İsmail sıcak kumların üzerinde yatıyordu. Dolaştığı çorak arazide su bulamıyan Hacer yavrusunun yanına döndüğü zaman mustakbel peygamber İsmail' in topuklarile dövdüğü kumlar üzerinde bir berrak suyun akmakta olduğunu gördü. Sıcak kumlar üzerinde yol arayan suyun akıp kaybolacağını zan eden ana, sevincinden ve heyecanından ne yapacağını şaşırıp suya karşı kendi dilince «Dur! Dur! manasına gelen ;

—Zem! Zem!

diye haykırmıştır. Hazreti İsmail' in topuklarile açtığı dinî ananelerin bize hikâye ettiği çukurdan akan bu su, Kâbe' deki meşhur ve mukaddes zezem suyudur.

Hazreti İsmail, babasile birlikte Cenabı Hakkın emrile Kâbe' yi inşa etmişler ve İsmail peygamber Arabistan yarım adasında yerleşerek evlenmiş ve pek çok evlâdı olmuştur. Peygamberimiz Hazreti Muhammed' in ecdadı, Hazreti İsmail' in evlâtlarındandır.

17. KEFİL

Meroz, mantosunun altına bir hançer saklıyarak Sıraküze kralı Demis'in yanına sokuldu. Muhafızlar derhal kendisini yakalayıp zincire vurdular.

Kral hiddetle sordu:

—Bu hançerle ne yapacaktın?

—Şehri bir zalimden kurtaracaktım.

—Bu arzunun ce-

zasını dar ağacının üzerinde göreceksin.

—Ölüme hazırım, hiç bir zaman af ve aman dilenmiyorum, yalnız küçük bir şey istiyorum. Kızkardeşimle nişanlısının evlenme törenlerini yapmak üzere üç günlük izin. Arkadaşım benim yerime kalacak ve eğer sözümde durmazsam öcünü ondan alabileceksin.

Kral gülmeğe başladı ve biraz düşündükten sonra alaycı bir tavırla cevap verdi:

—Sana 3 gün izin veriyorum. Fakat bilmiş ol ki bu zaman biter bitmez görünmezsen arkadaşın senin yerini tutacak ve ben seninle ödeşmiş olacağım.

Meroz arkadaşına koştu:

—Kral benim giriştiğim işin darağacında cezalandırılmasını istiyorum. Bununla beraber kardeşimi nişanlamasında bulunmak için üç gün izin verdi. Yalnız ben dönünceye kadar sen onun yanında kalacaksın.

Arkadaşı hiç sesini çıkarmadan onu kucakladı; Meroz, uzaklaşmağa başladığı zaman kendisini krala teslim itti.

Meroz, üçüncü gün tan ağarmadan kardeşiyle nişanlısını

birleştirmiş, uğursuz zamanı geçirmemek için çabuk çabuk geri dönüyordu.

Fakat sürekli bir yağmur Meroz'u çabuk yürütmüyordu.

Geçtiği dağlarda kaynaklar sel haline gelmiş, dereler nehir şeklini almıştı.

Yolcu, sopasına dayana dayana bir ırmağın kenarına gelince büyüyen suların, iki kıyıyı birleştiren koprüyü alıp götürdüğünü, ve kemerleri yıldırımlarla yıktığını gördü. Bunun karşısında üzüntü ile çırpınmağa, sabırsız bakışlarla uzakları süzmeğe başladı.

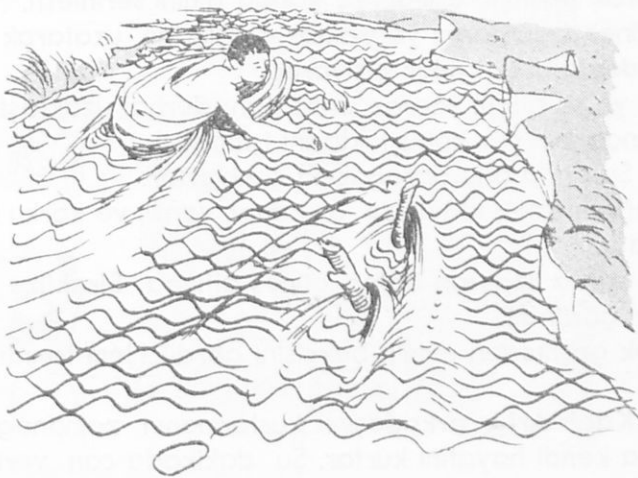
Gitmek istediği yere onu geçirmek için kendisini tehlikeye atacak hiç bir kayık, yaklaşan hiç bir gemi görünmüyor ve sular gittikçe deniz gibi kabarıyordu. Yolcu, kenara düştü ve ellerini göklere kaldırarak ağlamağa başladı:

—Oh, Tanrım, bu azan suları durdur. Zaman geçiyor. Güneş tam tepemize geliyor. Eğer biraz daha ufka yaklaşırsa arkadaşımı kurtarmak için çok geç kalacağım.

Dalgalar hiddetini arttırmaktan başka hiç bir şey yapamıyordu. Sular suları, saatler saatleri kovalıyordu.

Meroz, artık çok düşünmedi, hemen coşkun nehirin ortasına atıldı.

Çetin bir çarpışmadan sonra suları yendi.

Karşı kıyıya geçince yürüyüşünü hızlandıрмаğa başladı. Birdenbire ormanın en sık yerinden kana susamış bir sürü insan çıkarak üzerine atıldılar ve korkunç topuzlarla yolunu kestiler.

—Benden ne istiyorsunuz? Hayatımdan başka hiç bir şeyim yok. Onu da krala ve kurtarmağa koştuğum arkadaşına vereceğim... diyerek kendisine yaklaşan iki topuzu yakaladı. Üçünü yere serdi ötekiler kaçtılar.

Yakıcı bir güneş... Meroz dizlerinin yorgunluktan bittiğini duyuyordu.

— Ne işitiyorum? Bu güzel sesi bir dere mi çıkarıyor?

Durarak dinlendi. Yanındaki taşlardan neşeli bir kaynak fışkırıyordu.

Yolcu, sevinçle eğildi. Ve yanan alnını serinletti.

Güneş, bakışlarını yapraklar arasından uzatarak yol boyunca dev gibi gölgeler çiziyordu.

İki yolcu geçti. Meroz onlardan derhal uzaklaştı. Fakat aralarında bir şey konuştuklarını işitmişti:

— Şu anda onu darağacına çekiyorlar.

Yetişmemek «Meroz» a kanat verdi, ve korku kendisini kamçılıdı.

En sonra uzaktan batan güneş altında Siraküze şehrinin köleleri göründü.

Çok geçmeden evinin bekçisini gördü. Hem tanıdı, hem de titredi.

— Kaç! Artık arkadaşını kurtarmanın zamanı geçti. Hiç olmazsa kendi hayatını kurtar. Şu dakikada can veriyor. Her

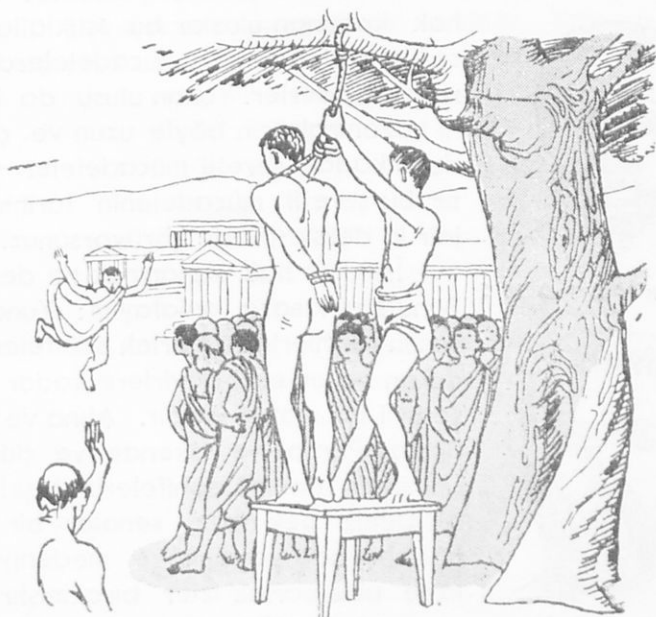
saat hiç umudunu kaybetmeden seni bekliyordu. Kralın alayları bile sana karşı olan inancını bozmadı.

—Peki, mademki onu kurtaramayacağım hiç olmazsa onun acısını paylaşmalıyım; o kanlı bir dost, bir dostu fenalık etti demesin. Bir yerine iki kişiyi öldürerek daha çok inansın.

Meroz şehrin kapılarına geldiği zaman güneş batıyordu. Darağacını ve halkı gördü. Arkadaşını, asmak için bir ipe takmışlar, henüz kaldırıyorlardı.

İki arkadaş yarı sevinç içinde kucaklaştılar. Hiç kimse bunun karşısında duygusuz kalamazdı. Kral bile haberi coşkunlukla öğrendi ve ikisini de yanına getirdi, uzun uzun, hayretle seyrettikten sonra:

—Hareketinizi çok beğendim, dedi. Demek iyilik ve namus boş bir kelime eeğilmiş. Şimdi benim de sizden bir isteğim var. Beni de aranızda alın, üçümüzün kalbi bundan sonra bir kalp olsun.

18. 25 MART NEDİR?

Λ Ε Ω Ν Ι Δ Α Σ

Σ Ω Κ Ρ Α Τ Η Σ

Θ Ο Υ Κ Υ Δ Ι Δ Η Σ

Σ Ο Λ Ω Ν

25 Mart istiklâl bayramı günü bütün vatan toprakları üzerinde yapılan çoşğun şenliklere biz mektepliler de hararetle iştirak ederiz. Geçen yıl istiklâl bayramı münasebetile okulumuzda yapılan mera-simde okulumuzun baş öğretmeni bize şu nutku söyledi:

«—Çocuklar, bugün Yunan ulusunun istiklâline kavuştuğu günün bayramıdır. Hiç şüphesiz istiklâl kelimesinin büyük manasını hepimiz biliyorsunuzdur. Bir ulus için bu kelimenin ifade ettiği manadan daha büyük ve daha mukaddes bir mefhum yoktur. Bir çemiyet için dinin manası ne kadar yüksek ise bir ulus için de istiklâlin manası okadar yüksektir. İstiklâle hak kazanan uluslar bu işiklâllerini ek-serya çetin ve uzun mücadelelerden sonra elde ederler. Yunan ulusu da istiklâli-ni kazanmak için böyle uzun ve çetin ol-duğu kadar şerefli mücadeleler yapmış-tır. Bu şerefli mücadelenin tarihini tabi-dir ki derslerinizde görüyorsunuz.

İstiklâle hak kazanmak ne demektir?

Bunu size kısaca anlatayım: Yunan ulu-sunun tarihlerin en parlak sahifelerini dol-duran ve en eski devirlere kadar uzanan şerefli bir mazisi vardır. Atına ve İsparta Bizans, Pontos ve İskenderiye dünya ta-rihinin en önemli sahifelerini teşkil eder. Ak Deniz pek uzun seneler bir Yunan gölü halinde yaşamış ve medeniyet âle-mine pek parlak izler bırakmıştır. Yunan ulusu isimleri iftharla anılan millî kahra-

manlar ve cihanı istilâye azmeden cihangirler doğurmuştur. Termopilon'da milletin istiklâlini koruyarak ölen Leonidas Yunan kahramanlığını Asya ortasına Çin setieri önüne kadar götüren Büyük Aleksandros cikan tarihinin en büyük isimleridir. Tarihin babası Herodot ilmin ve filozofinin pirleri sayılan Platon, Aristo ve Sokratis sanatın en yüksek şahikasında parliyan Fidyas devletçilik ve idareciliğin harikalarını göstermiş olan Solon ve Likörgus Yunan ulusunun insaniyete verdiği unutulmaz yadigârlartır. Bütün mazisi bu kadar sayısız büyükleri ve büyüklükleri ihtiva eden bir millet için istiklâl en sarih bir haktır. İşte Yunan uluşu da bundan bir asır evvel bu sarih hakkını elde etmek için mükadeleye atılmış ve yeniden sinesinden çıkarıp tarihe mal ettiği birçok kahramanların himmetile bu hakkını kazanmıştır; Bugün bu şerefli mücadele başlangıcının 129 uncu dönüm yılını kutluluyoruz. Size bu büyük günün manasını anlatmak bu mücadele uğrunda dünya milletlerine örnek olacak bir azım ve imanla çalışmış olan millî kahramanlarının hatıralarını anmak için hepinizi buraya topladık. Yunan ulusu bu şerefli gün için nekadar öğünse haklıdır. Yaşasın Yunan ulusu, yaşasın Yunan vatani!

---

19. PAPAĞAN

Kafesinden kaçmış boz renkli, iri bir papağan bir koruya gelip yerleşti; ve orada bizim o düzmece mütehassıların tavrını alarak her şey hakkında muhakeme yürütmek, her şeyi yermek suretile ukalâlığa başladı. Bülbüllerin ötüşünde uzunluklar buluyor, onun vezin ve ahengini tenkit ediyordu.

Onun fikrince ketenkuşu ötmek bilmiyordu: çalibülbülü evvelce kendisinden ders almış ve bu dersten istifade etmiş olsaydı belki bir şey becerirdi.

Hasılı hiçbir kuş onun hoşuna gitmek sanatına sahip değildi; onlar sevinçli ötüsmelerine başladıkları gibi papağan şiddetli istiklarla cevap vererek onları süstürüyordu. Korunun kusları nihayet bu hakaretlerden bıkip usandılar ve bir gün ona gelerek dediler ki:

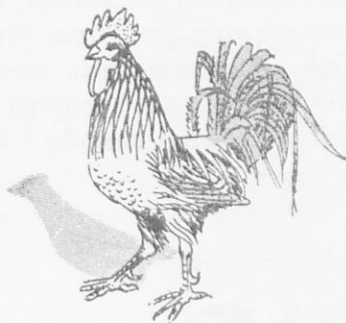
«Baksanıza bize, güzel bayım, siz ki durmadan bizi ıslıklarınızla tahkir ediyorsunuz, şöyle bir kendinizi gösteriniz bakalım. Her halde çok parlak bir sesiniz olacak.

Bize bir ders vermek için lütfen bir ötüünüz».

Papağan şaşırıldı, biraz başını kaşdı, sonra cevap verdi: «Baylar, ben gayet iyi ıslık çalarım, fakat ötemen». Tenkid kolay; fakat sanat güçtür.

20. HOROZ İLE TAVUK

Ah bu tavuklar... Dünyada bunlar kadar sevimli, bunlar kadar kendi hallerinde, bunlar kadar saf, bunlar kadar masum bir mahlûk var mıdır? Hayatları bütün bir ödev, bütün bir fedakârlık destanıdır. Bizi beslemek için bitemviye yumurtlarlar. Cıvciv çıkarmak için haftalarca karanlıkta aç, susuz, uykusuz, güneşsiz, eğlencesiz, yumurtaların üstünde yatarlar, kendi sıcaklıklarıyla yavrularını canlandırırılar. Sonra onları büyütünceye kadar yerlerde buldukları tanelerden—obur oldukları halde—nefislerini mahrum ederler. Onları korumak için en korkunç saldırılara karşı kanan açarlar, kendilerinden yüz kat büyük bir düşmanın üstüne atılırlar. Ama bu yükseklikleri, bu ahlâklılıkları sanki bir günahmış gibi Allah zavallıların başına korkunç bir belâ asılgan etmiştir: Horoz... Kümesin bu dikbaşlı kralı

zulümden başka hiç bir şeyden tat almıyan müstebit bir Neron'dur. Ödev, fedakarlık, sevgi, sevgenlik, acımak nedir bilmez. Dehşetli bir kendini düşünendir. Yalnız tuvaletile, kör boğazile, keyfile, nefsile uğraşan bir geveze... Geçen gün onu elimde olmiyan bir hiddet içinde öldürdüm. Fakat bu kaç yılın birikmiş öcüydü... Sirtında sanki kanla, altınla işlenmiş ağır, parıll bir manto. Başında kıpkırmızı bir taş... Hançer gibi keskin bir gaga... Sonra o ayaklarındaki mahmuz dediğimiz sivri süngüler... Hele yerde bir şey bulup: «gıt gıt!» diye çağırmas:... Beni en çok hiddetlendiren bu yalandı. Yiyecek bir şey buldu mu, kendi yutardı. Yenmiyecek, yutulmiyacak bir taş, bir kum parçaşı buldu mu, hemen tavuğa ağırlardı:

— Gıt, gıt, gıt!..

Yemlerini verirken bakardım, tavukları çağırarak aklına gelmez, en önde koşar, taneleri acele acele yutar, yanına yaklaşanları hançer gagasile yaralardı. Sabahleyin insanlara bile:

— Uyanınız, uyanınız. Haydi bana yardım ediniz, der gibi kanat çırpıp uzun uzun ötmesi. İşte bir tane mehareti bu idi. Üste gelen, maskara, şarlatan, çirkin bir ses... Bülbülün haykırışında bir şiir, karganın avazında bir keder lezzeti vardır: Fakat horozun sesinde küştahlıktan başka ne duyulur?

21. EV KADINI

Eşiğinden atlarken ferahlar yüreğimiz:
Ne taşlıkta bir leke, ne tahtalarda bir iz!

Bu çok tatlı yuvacık, sabun kokar kış ve-
yaz;

Örtüleri bembeyaz, perdeleri bembeyaz.

Her köşede ince bir kadın zevki parıldar;
Her şeyde bir kadının göz nuru, emeği var.

Narin bir genç kadındır bu şen evin annesi,
Bir nazlı ırmak gibi çağlar gönülde sesi.

Gözleri hulyalıdır, yumuşaktır, derindir!
Ev ona bir tapınak, aile aşkı dindir!

Hiç eksik olmaz onun etrafında bebekler;
Biri koşup atlarken, ötekisi emekler...

Bağlıdır bütün ömrü yavrulara, yuvaya,
Süzgün çehresi benzer üç gecelik bir aya.

Herne olursa olsun mevkiiniz, yaşınız,
Bu kadının önünde eğilmez mi başınız?

22. DİLENCİ

Kesilen nefesinde
Hıçkırıyor derdini.
Ciliz ve aç sesinde
Çocuğunu, kendini
Taşıyor bu dilenci.

Yaşıyor bu dilenci!...

Bir gözü kör ; öbürü
Seçmiyor kadın, erkek.
Önünde duran sürü
Konusuyor gülerек.
Dinliyor bu dilenci.

İnliyor bu dilenci.

Boş kaldıkça avucu
Kuduruyor içinden.
Yoksulluk ne boğucu ?
Hayata karşı kinden
Gülüyor bu dilenci ;

Ölüyor bu dilenci!...

23. VEZÜV VOLKAN I

Vezüv volkanı gece esnasında susmuştu. Sabah pek parlak oldu; başımızın üstünde dağın sivri mahrutundan vakit vakit çıkan sarı dumandan başka bir şey görülmüyordu. Geceleyin getirdikleri ipleri sürükliyen kılavuzlarımızın peşinde yola koyulduk. Birçok defalar lâv yatağına, kireçleşmiş taşların kül ve toz sağnakları halinde döküldüğünü işittik. Kül-ler etrafımızda hafif kasırgalar meydana getiriyor, rüzgâr onları önüne katıp sürükliyerek bir an güneşi gözlerimizden gizliyordu; insana öyle geliyordu ki bu cehennem ilinin sakinleri bizim yolumuzu kesmeğe çalışıyor. Yanan taşlar top gülleleri gibi etrafımıza indikçe biz yere yatıyor, sonra onların yuvarlanmaları durduğu vakit yolumuza devam ediyorduk.

Nihayet volkanın son kenarına vardık ve yere oturarak ayaklarımızın altında açılan yarı aydınlık, yarı karanlık korkunç uçurumu gözlerimizle ölçtük. Bu uçurum büyük bir huni şeklinde idi.

Dibi ve kenarları çeşit çeşit renklere boyanmıştı. Burada yeni yağmış karı taklit eden beyaz toz parçaları; ötede potadan dökülen altına benzeyen sarı kükürtler, uzakta ağırlıkları sebebiyle toprağın meyilleri üzerine yığılmış çatlak ve dumanlı kayalar; daha ötede soğumuş istalâktitler, başka bir yerde ismini bilmediğim siyahımsı bir maddeden tarlalar; nihayet menfezin ortasına doğru, uçurum rüzgârının kâh üflüyor, kâh sündürüyor gibi olduğu kasırgalı dumanlar; içerdeki alevlerin zorlamasına yatağından kalkan fakat bu kuvvet kâfi olmadığı için daha uzaklara gidemiyen iri kayalar; hava vadilerinde ateşten pınarlar gibi dolaşan ve bu ateş dünyasında coğrafî hudutlar çizen parlak alev nehirleri. İnsanı burada her şey hayran ediyor, her şey korkutuyor.

Kılavuzlarım iplerinin yanına oturdular ve bana dediler ki:

— Artık yetişir değil mi? Aşağı inmeğe çalışırsanız daha ne göreceksiniz?

Ben onlara:

— Dibe ayak basmış olacağım, dedim.

Oturduğum yakıcı kum yığını üstünden kalktım, kollarımı ipin ilmiklerine geçirdim ve huninin iç kenarından ağır ağır inmeğe başladım.

Kılavuzlardan hiç biri beni takibe razı olmadı, fakat hepsi kenardaki volkan kayalarına dayanarak beni ipe aşağı indirmeğe çalıştılar. Birkaç dakikada uçurumun dibine indim; menfezin sarp duvarları aşağıdaki sahayı daralttıkça sıcak artıyor, kunduralarım kireçlenerek ayaklarımı yakıyordu. Erimemiş kükürtlerin biraz serin kaldığı yerlerde ben de ayaklarımı serinleştirmeğe çalışıyordum. Yatakları içinde kaynadığını işittğim yakıcı alev derelerinden bir sıçrayışta geçiyor, daha az sıcak parçalara varmak için koşuyor ve dinleniyordum.

Rüzgâr birdenbire değişmiş ve mütemediyen karşı yamaca doğru sürüklediği alev ve dumanı bana döndürmüş olsaydı mahvolmuş demektim. Kılavuzlar beni yukarıdan çağırıyorlardı. Fakat ben daha dönmek istemiyor, yerden madenler, taşlar toplayarak mendilime bağlıyordum.

Bu cehennemın ortasında iki üç saatlik tehlikeli bir gezintiden sonra kılavuzlara beni yukarı çekmelerini işaret ettim. Elbisemin ve potinlerimin yanmasından başka bir arızaya uğramadan yukarı çıktım. Toprakta attığım ilk adımları bir zafer ve sevinç feryadı karşıladı. Humbolt beni tebrik etti ve uçurumdan çıkardığım şeylerin tabiatını bana izah etti. Keşişin hüccesine indik. Adamcağız benim cüretime şaşıyordu. Güzel bir yemek bana deliliğimi unutturdu.

24. GAMSIZ'IN ÖLÜMÜ

1.

O sabah anaokulunun bahçesinde büyük bir telâş ve canlılık vardı. Talebe bayramı günüydü. İlk ve Orta okullar kafile kafile marşlar söyleyerek sokaklardan geçiyor, şehrin uzak eğlence yerlerine dağılıyorlardı.

En ihtiyar talebesi altı yaşında olan bu anaokulunun okadar uzaklara götürülmesine imkân yoktu. Onlar bayramlarını kendi minimini paytak adimlarile yirmi dakika çeken bir dere kenarında yapacaklardı.

Hazırlık dehşetti. Bahçe renk renk elbiselerle canlı bir çiçek tarlasına benzemişti. Erkek çocuklar yeni potinlerini siliyorlar, kızlar birbirinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağıyorlar, düğmelerini ilikliyorlardı. Altı yaşında bir kız taş merdivenin basamağına oturmuş, dört yaşında bir öksüz arkadaşının sökkük gömleğini dikmeğe çalışıyordu.

Nihayet hazırlık bitti, kafile yola düzülde. Bir ellerile taburda arkadaşlarının elini tutuyorlar, öteki ile, renkli paketler, mini mini sepetler içinde yiyeceklerini, oyuncaklarını taşıyorlardı.

Sokaklarda fazla gürültü ve intizamsızlık olmasın diye öğretmenler çocuklara marş söyletmeğe başlamışlardı. Büyükler göğüslerinin bütün kuvveti, kalplerinin bütün sevincile bağırıyorlar, küçükler yürümekte olduğu gibi şarkı söylemekte de geri kalıyorlar, eğlenceli bir karışıklık oluyordu. Tabur sokaklardan geçerken pencereler açılıyor, kadın başları sarkıyor, dükkânlardan satıcılar çıkıyordu.

Bu anaokulunun bütün gezintilerinde olduğu gibi alay başını gene «Gamsız» çekiyordu.

Gamsız sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeği idi. İnsan gibi anlayışlı; fakat insandan daha vefalı bir yaratıktı.

Galiba serseri, kalender meşrebi için ona mahallede Gamsız demişlerdi. Fakar hakikatta o, köpeklerin en gamlısıydı. Birkaç yıl evvel büyük bir mateme uğramıştı. Dört yavrusunun birden zehirlendiğini, gözünün önünde kıvrana kıvrana öldüğünü görmüştü. Onları götüren süprüntü arabasının arkasında uzak mahallelere gitmiş, bir hafta geri dönmemişti.

Onun da bir yerde bir kaza eceline uğradığını zannedenler olmuştu. Fakat kalender ve mütevekkil görünmekle beraber o çok gözü açık bir köpekti. Cinsinin düşmanlarını iyi tanır, hafta bazan onlara inanıyor, zehirli ekmeklerini yiyor, tuzaklarına düşüyor görünerek alay bile ederdi. Bunun için onun bir yerde ölüp kalmasına imkân yoktu. Nitekim bir hafta sonra tekrar mahalleye dönüp gelmişti. Yalnız biraz daha ihtiyar ve düşkün, uzun sarı tüyleri biraz daha çamurlu, bacakları biraz daha berelenmiş olarak...

Bilmem yalan, bilmem doğru, mahalle kadınları onun için bir vak'a anlatırlardı. Gamsız güya çocuklarının ölümünden sonra yaşamak istememiş... Belediye kulübelerinin karşısında durup boynunu bükmüş, yalvarır gibi kesik kesik uluyarak çocuklarını öldüren yiyecekten istemiş... Hatta bir defa zehirlenmiş; fakat ölmemiş... Çok acı çektikten, çok süründükten sonra tekrar ayağa kalkmış...

Gamsız çocuklarının ölümünden sonra mahalleye darılmış, anaokulunun arkasındaki viraneye çekilmişti. Sokakta hemen hiç dolaşmaz, yalnız zaman zaman okulun bahçe duvarından içeri atlar, çocuklarla oynar, öğle vakti onların artıklarını yerdi.

Çocuklara büyüklerden fazla emniyet ettiği, onlardan, esaslı bir zarar gelmeyeceğini bildiği için miydi, yoksa onların da kendi ölmüş küçükleri gibi masum ve müdafaasız yaratıklar olduğunu hissettiği için mi böyle yapıyordu ?

Öğretmenler bu altın sarısı gözlerinde hüznü bir vefa ile bakan, çocukların her nazına, her cevrine katlanan ihtiyar sokak köpeğini kovmadıktan başka onu gizli gizli himaye etmişlerdi. Hasılı Gamsız okulun hademesi, kapıcısı nevinden bir emektar, küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştu.

Anaokulları insan cemiyetlerinin küçültülmüş nünuneleri gibidir. Orada da fakirlik, kılıksızlık aileye ait bir leke gibi sebeplerle sosiyete haricinde bırakılan, yahut vakitsiz bir kendine çekilme isteğiyle evinden çıkan «Yalnız» lar vardır. Gamsız bilhassa bu küçük «yalnız» larla arkadaşlık eder. Bahçenin bir köşesinde onlarla ağır ağır dolaşır. Küçük kalplerinde söylenilmeyecek dertler ve kırgınlıklar taşıyanlar onun çamurlu ayaklarını elleri içine alarak konuşurlardı.

Gamsız haline göre hasta bakıcılığı bile etmiş, bir gün bahçede koşarken yere yuvarlanan bir miniminiciğın berelenmiş dizini dilile yalamıştı.

5.

Kafile artık mahalleden çıkmış yeşil tarlaların arasından geçen bir ince patıkaya düşmüştü. Gamsız en önde gururlu ve mütevekkil tavrile yürüyordu. Fakat nedense bugün onda bir neşesizlik, anlaşılmaz bir durgunluk vardı.

Nihayet bayram yerine varıldı; burası gölgeler içinde serin bir ırmak kenarı idi. Suların içine yeşil söğütler sarkıyordu.

Küçüklerin velvelesinden çayırdaki kuşlar ürküp kaçmıştı. Şimdi gün onlarındı. Koşuşa çağırışa etrafa dağılıyorlar, ağaçlara tırmanıp çimenlerde yuvarlanıyorlardı. Akşama daha dünya kadar zaman olduğunu hesap edemiyerek kuvvetlerini, neşelerini israf ediyorlar, hatta yiyeceklerini, yemişlerini yemeğe başlıyorlardı.

Gamsız da bir aralık canlanmış, çocuklarla beraber oynamak istemişti; fakat birdenbire durdu, başını kaldırarak

acı acı uludu. Sonra yavaş yavaş uzağa çekildi, iki büyük taşın arasına kıvrılıp yattı.

Gamsız hastaydı, çocuklar derhal bunu farkettiler. Yemek göturdüler, o verilen yiyecekleri yemiyor, arasıra titizleşiyor, yalnız bırakmaları için yalvarır gibi dişlerini çıkararak hafif hafif bağırıyordu.

Gamsızın acısını ve bakışlarındaki perişanlığı öğretmenler de gördüler.—Yaklaşmayın çocuklar... hayvandır bu... belki kudurmuştur, dediler. Çocukların aldırmadıklarını görerek hademelerden birini nöbetçi bırakmağa mecbur oldular.

Büyücek talebelerden biri altı yedi yaşlarında bir kız birdenbire bir şey hatırlıyarak bağıрмаğa başladı :

— Eyvah Gamsız zehirlediler... Bu sabah bir şey almak için bakkala gitmişim... Köşe başında şüprüntülükte Gamsızı gördüm... Öteki köpeklerle beraber bir şey yiyordu... Mutlaka zehirli ekmek, dedi.

Öğretmenler ihtiyar köpekten böyle bir ihtiyatsızlık beklemiyorlardı. Fakat çocuğun dediği doğru idi. Gamsız bütün zehirlenen köpeklerde görülen ihtilâçlarla kıvrınmağa, çırpınmağa başlamıştı.

Çocukların neşesi birdenbire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sessizliği çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu.

Okulun pek sevgilisi de olsa, bir köpek yüzünden bir bayramın küçüklere zehir olmasına müsaade edilemezdi. Öğretmenlerden biri :

—Çocuklar, korkmayın... Siz bilmezsiniz... Gamsız bir kere daha zehirlendi de kurtuldu. Ona bir şey olmaz... Haydi oyununuza!... diye bağırdı,

Küçükleri yarı zorla dağıtmağa başladılar. Bazıları ağlamağa devam ediyor, bazıları hocanın sözleriyle kendilerini tesselli ederek :

—Gamsız gayretlidir... Bir şey olmaz diyorlardı. Hatta küçük ellerini açarak onun için dua edenler bile vardı.

Öğretmenler nihayet başka bir çare düşündüler. Bayram yerini iki üç dakika uzakta bir başka ağaçlığa nakletmek... Battaniyeler, paketler toplandı ve kabile Gamsızı yalnız bırakarak hareket etti

4.

Çocukların arasında derhal gizli bir kurum yapılmıştı. Üç beş dakikada bir, talebeden ikisi kayboluyor, gizlice Gamsız görmeğe giderek ondan haber getiriyordu. Havadis derhal küçüklerin arasına yayılıyor, en miniminiler bile bunu öğretmenlerden saklıyordu.

Bir saat sonra fena haber geldi. Gamsız ölmek üzere idi Saklandığı taş kovuktan çıkmış mütemadiyen çırpınıyordu. Ağzı, gözü, ayakları kan içindeydi. Artık ne emir, ne korkutma. çocukları zapt edemiyordu. Hep birden ağlaşıp bağırarak koşmağa başladılar. Öğretmenler ikisini, üçünü zorla yakalar, sekizi, onu kurtulup kaçıyordu.

Artık köpeğe yaklaşamıyorlardı. Gamsızın çırpınması korkunç bir şeydi. Kâh yerde debeleniyor, ayaklarile toprakları kazıyor, kâh kanlı ağzını gökyüzüne kaldırarak, tehdit eder

gibi, korkunç bir sesle uluyordu. Nihayet son bir gayretle toparlandı. İçindeki ateşi teskin için ırmağa doğru kaçmağa başladı.

5

İrmak kenarındaki ince tahta köprüünün yanında beş yaşında iki minimini kız vardı. Bunlar köpeğin tozu dumana katarak geldiğini görünce korktular. Tahta köprüden karşıya geçmek istediler; fakat birisi telâş ile ırmağa düştü, çirpınmağa başladı.

Gamsız bu kazayı görünce birdenbire durdu. Yolunu de-

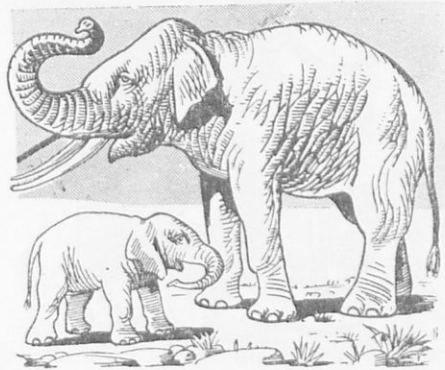

ğıştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağzile eteğinden yakaladı. Öğretmenler yetişinceye kadar onu suyun yüzünde tuttu.

Sonra artık takatı kesilmiş gibi kendini bıraktı. Bir iki kere daldı, etrafındaki suları köpürttü ve öldü. Kaskatı kesilmiş vücudu suyun zayıf akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı.

25. LONDRA HAYVANLAR BAHÇESİNDE

İrice bir yüzük taşı gibi küçük bir kuştan, küçük bir ada gibi ip iri deniz filine kadar, gramla tartılan da tonla tartılan da; uçanından yüzenine, sürüneninden koşanına, nebatla birleşeninden inle

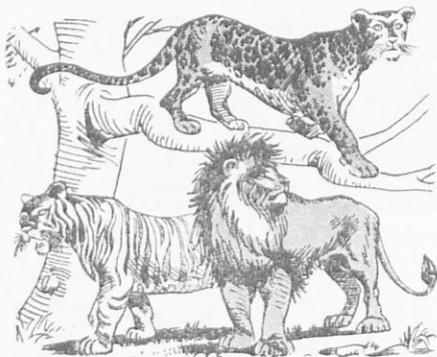

birleşenine kadar hepsi orada. En diptekilerden en yukarıdakilere, en buzlu yerlerden en kızgın ülkelere kadar her hayvan yalnız kendini değil kendi yerini de birlikte getirmiş, binbir çeşit hayvanla beraber yer yüzünün binbir çeşit iklimi de bir arada kımıldanıp duruyor.

Hepsi kendi konforu içinde: Yalnız sıcak mı gerek? İşte camakânlı bölmelerin kaloriferli havuzlarında birer metroluk esneyişle yüzen fimsahlar, anayurtlarından daha keyfidir. Şu hep pamuk gibi karla yaşamaktan pamuklaşmış gibi bembeyaz dört ayaklı buzlu yer mi ister? Yaz ortasında da koyu bir kış yaratan salonu ona umduğundan üstününü verdi. Palto ile pardesüyü sırtlarından ayırt eder gibi sıcaktan serine göç yaparak yaşayanlar mı var? İşte bu yönde yaylakları ve öte yönde kışlakları?

Hayvanlar yalnız kendi iklimlerini değil yaşadıkları yerin yapı üsluplarını da beraber getirmişler. İşte hortumlarını bir zekâ enbubesi gibi kullanan ve sırtlarına küçük evler oturtulan filler için kurulmuş bir hint villası: Söbü kuleleri, yaldızlı sütunleri, gösterişli kubbelerile yükselen bu yapıda en titiz bir mihraceyi ağırlıyabilirsiniz sanki.

İşte boyunları ve ayakları pembe, sırtları kara kürklü ve kuyrukları açık kurşuni, yerle gök arasında çıkmışcasına uçacakmış gibi görünüp uçamıyacakmış gibi yürüyen o mazlum deve kuşları! eski Mısır dekorlarıyla bezenmiş eski Mısır ma-

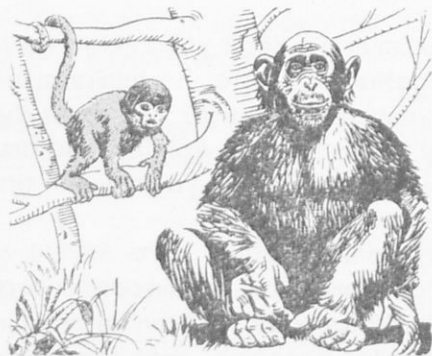

-zini sallıya sallıya gazi-
ve kuyruklarının yelpaze-
eski kraliçeler gibi süslü
betterinin salonları için
nıp duruyorlar. Aslanların
köşkeri ve taşıdıkları üne
yakışacak krattadır.

Emekli hint ve çin şa-
çakları ile işlenmiş; tavan-
ları yeleleri gibi kabarık
yapılar içinde bu hayvan

krallarının atları da krallardan alınmış: İşte Afrika ortasından tayyare ile getirilmiş Sezar, aleve tutulmuş sarı yakut gibi gözlerini fırlatarak sınırlı geziniyor ve işte, bu bahçede doğup büyüdüğü için hiç vahşet tanımayan sultan hepsinin en irisi, en yakışıklısı... Fakat değil mi ki asıl vatanını bilmiyor, hepsinin en karabahtlisi.

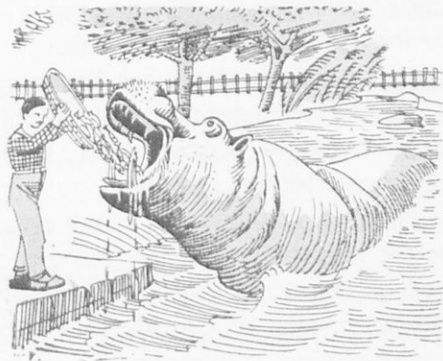
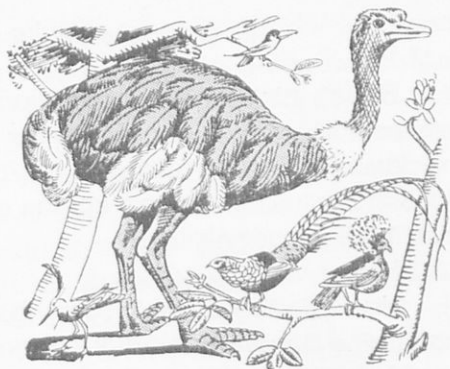
Bahçenin en büyük öyünüşü Bobi adındaki gorildir. Bal-yozdan kolları, bel kalınlığında bacakları, iri bir kütük gibi gövdesi ve 214 kilo gelen ağırlığı ile şimdiye kadar böyle bahçelerden hiç birinin elde edemediği bir rekora ermiş bu maymunlar azmanı kılı yığitin; sanki büyük bir Afrika müstemleke çiftliğindeki İngiliz patronu için yapılmış gibi, çok biçimli bir malikânesi var; bu yanda dinlenme odası, öte yanda jimnas-tik salonu, burada kara bir boğa gibi yattığına bakma, ötede bir pire gi-bi çeviktir.

Bu ne masraf bu. Şu bir iğne ucu gibi ince ses-li ve ancak bir erik çe-
kirdeği kadar minicik ku-
şu, parmağının ucunda
renkli bir pırlanta kırmızı
gibi tutup, diğer elindeki

camlı tüpün incecik enbusinden ağzına gıda akıtarak besliyebilmek için şu kocaman adam birteviye uğraşıp duruyor. Bir miligramlık mideye seksen kiloluk uşak.

Ötede Roland, bir iki ton ağırlığında ve beş metre boyundaki bu fok balığı; suyun içindeyken, bulgur öğütücü bir göbektası kadar ipiri görünen başile karışidan iki elinde iki kova taşıyan hizmetçisinin geldiğini görünce hemen sudan atılarak, ağzını bir in karanlığıla açıp, kayaların üstünde kuzguni bir fil tulumu gibi sürünüyor, içi balık dolu bir iki dakika içinde boşaltıverdi. Bu, Ronlandın kahvaltısıdır.

Bu tek bir kelime ile anlatılan vak' a bütün insanlık tarihinin ve müslümanlığın en mühim bir dönüm yeridir. Bu vak' ayı müslümanlar tarih başlangıcı olarak kullanırlar. Bugün hicretin 1368 inci yılıdır dediğimiz zaman anlıyoruz ki hicret vak' asından 1368 yıl geçmiştir.

Hicret vak' ası şudur:

Hazreti Muhammet (aleyhisselâtü vesselâm) efendimiz halkı dine davete başladığı zaman vatani olan Mekke' de ve hemen hemen bütün Arabistanda insanlar bir takım manasız putlara taparlar, pek iptidai şeylere inanırlar, hatta kız evlâtlarını bu putlardan ibaret olan yalancı Allahlara kurban ederlerdi. Daha birçok ahlâksızlıklar insanlığı kemirmekte idi. Peygamberimizin böyle yeni bir yol göstererek insanlar bu doğru yol üzerinde yürümeğe çağırması, Arapların asırlardan beri tapınmakta oldukları putları yalanlaması, önceden, ileri gelen Mekkelileri güldürmüşse de daha sonra kızdırmaya başlamıştı. Hele Hazreti Muhammed' i himaye eden dedesi ve amucası gibi akrabalarından nüfuzlu birkaç zatın ölümü Mekkelilerin bu hiddetine bir de cesaret katmıştı. Mekke bütün Arabistan' ın merkezi sayılıyor, bahusus Kâbe' nin de bu kasabada bulunması şehre pek mukaddes bir mahiyet veriyordu. Hazreti Muhammed' in böyle Kâbe' deki putlara varıncaya kadar itiraza kalkması Mekke' deki ileri gelenleri galyana getirdi. Peygamberimize ve müslümanlığı kabul edenlere hakarete başladılar. Bir aralık Hazreti Muhamet Taif'e gidip yerleşmeğe karar verdi. Fakat orada da pek fena muamelelerle karşılandı. Bundan sonra müslüman olup ta gördükleri hakarete tahammül edemeyenlerin Habeşistan' a gitmeleri peygamber tarafından müsaade edildi. Birçok müslümanlar Habeşistan' a gittiler.

Fakat, zaman geldi ki ; Hazreti Muhammet' in Mekke' deki hayatı pek müşkülleşti. Hatta sokaklarda gezemez oldu. Lâkin bütün bu müşküllere rağmen peygamberimiz büyük vazifesini yapmaktan bir dakika halîf kalmadı. Her sene Kâbe' yi ziyarete gelenlerin çok kalabalık teşkil ettikleri bir mevsim vardı.

Bu mevsimde Mekke' de büyük bir panayır kurulurdu. Buna (Ukkâz) panayırı derlerdi. İşte bu panayırdaki bütün Arabistan'ın her yerinden olduğu gibi Mekke ile Süriye arasında çok önemli bir yerde bulunan Medine' den de pek çok kimseler Mekke' ye gelirlerdi. Hazreti Muhammet ilk defa, peygamberliğinin onuncu senesi, Mekke' nin yakınında, Akabe denilen bir köyde Medinelilerin nüfuzlularından bir kaçı ile görüştü ve müslümanlığı onlara kabul ettirdi. Bir kaç sene içinde Medine' de islâmiyet pek çok tarafdar buldu. Hazreti Muhammet' de Mekke de putperestlerden eziyet görenlerin hepsine Medineye hicret etmeleri için izin verdi. Pek az zamanda bütün müslümanlar Mekke' den Medine' ye kalktılar. Bir zaman geldi ki Mekke' de Hazreti Muhammet, Hazreti Ebubekirıssıddık ve Hazreti Ali ile birlikte pek az müslüman kaldı.

Putperest Mekkeliler, müslümanlığın, böyle, kendileri için ticaret ve pazar ülkesi sayılan Süriye yolu üzerindeki Medine gibi bir kasabada günden güne kuvvetlendiğini ve Hazreti Muhammed' in de bir gün oraya gideceğini anladıklarından peygamberimizi öldürmeğe kalktılar. Bu sırada da Hazreti peygambere Medine' ye hicret için Canabı Allahtan emir geldi.

Peygamberimiz bir gece kendi yatağında Hazreti Ali' yi bıraktı ve kendisini öldürmek için kapı önünde bekleyenlerin gözlerine, onlara doğru bir avuç toprak atmak suretile görmez ederek evinden çıktı. Ertesi günü Hazreti Ebubekiri de beraber olarak Mekke' den ayrıldı. Mekke' den bir saat kadar bir yerde Sevr dağındaki bir mağarada üç gece kaldılar. Hazreti Muhammed' i arkasından takip eden putperestler bu mağaranın önünden geçtiklerini, fakat, Allah tarafından gönderilen bir örümceğin mağara kapılığına bir ağ ördüğünü, bir yabancı güvercinin de gelip kapı önündeki bir kovukta yumurtlamış olduğunu görünce, burada insan saklanmış olduğuna ihtimâl vermediklerini meşhur islâm ananeleri tafsilâtile anlatır.

Hazreti Muhammet mağaradan çıkınca bir çok mucizeler

göstererek uzun yolları geçti ve Medine'ye vardı. Orada bütün müslümanlar kendisini bekliyordı.

Hicret vak'ası; peygamberimizin doğumlarından 54 ve İsa peygamberin doğumundan 622 sene sonra vuku bulmuştur. Mekke'den Medine'ye hicret eden müslümanlara muhacirin adı verilir. Bunların içinde zengin ve kendilerini bakmağa muktedir olanlar bulunduğu gibi yiyecek ekmeği olmıyanlar da mevcut idi. Medine ahalişi bunları memnuniyetle kabul ettiler ve mallarını muhacirin ile beraber kardeşçe paylaştılar. Böylece muhacirine ve islâm dinine yardım eden Medineli müslümanlara da (ensar) namı verilmiştir.

Hazreti Muhammed'in Medine ye hicrentinden sonra kazandığı muvaffakiyetler pek çabuk artmıştır. Derhal yakın yerlerdeki köylerin, kalelerin ve şehirlerin ahalişi müslümanlığa davet edilmiş, kabul edenlerle sulh yapılmış, kabul etmeyenlerle de muharebeler edilmiştir. Hicretten sonra yapılmış olan muharebelerin en mühimleri yine Mekkelilerle olan Bedir, Uhut ve Hendek gazalarıdır. Müslümanlar bütün bu muharebelerin ekserisinde galip gelmişler. Uhut gibi bazılarında yenilmişlerse de hemen bu mağlubiyetleri pek çabuk telâfi edecek zaferler kazanmışlardır. Nihayet, peygamberimizin hayatındaki muvaffakiyetlerin en büyüğü olmak üzere, Mekke'yi de fethederek, yavaş yavaş komşu ülkelere, Süriye, İran ve Mısır üzerine de asker göndermeğe başlamıştır. Müslümanlığın ilk senelerinde gösterdiği bu inkişafın çabukluğu diğer dinlerin hiç birisinde görünmez.

27. TAHRİR NÜMUNELERİ GÜZEL VE DOĞRU SÖZLER

A

- 1.—Eski zaman: «İsıramıyacağın eli öp!» demiş. Asrımız bilâkis: «Kıramıyacağın zinciri hiç olmazsa kemir!» der.
- 2.—Alnını ne kadar yüksek tutarsan yere okadar sağlam basarsın.
- 3.—En geveze kuş ümittir. Kalbimizde hiç susmaz.
- 4.—Hukukunu haykırmak bile ancak kuvvetli ağızlarda ahenkdar hiss olunur. Aç aslanın böğürmesi gibi.
- 5.—Köhne fikirler paslanmış çivilere benzer; söküp atmak çok güçtür.
- 6.—Kartalın beğenmediğini kargalar kapışırlar.
- 7.—Öpmek istediğimiz elin tokadıdır ki en çok acıtır.
- 8.—İnkılâplar, çok büyük derslerdir. Her dimağa sığmaz ve sığmadığı başları bihuzur eder.
- 9.—Kaplan sırtı için en dayanılmaz yük, merhamettir.
- 10.—Vekarlı ruhlara başkasının merhameti de hasedi kadar ağır gelir.

B

1.—«İsıramıyacağın eli öp!» cümlesi şu manalara gelir: «Gücünün yetmediği yerde boyun iğ!», «Zorla yapamadın mı yalvar!», «kuvvete karşı yumuşak davran!», «Galebe çalmayı aklın kesmeyince derhal yüze gül».

Bunlar adi kurnazlık olabilir. Fakat şahsî mertliğe uymaz. İnsanı haysiyetinden düşürür, güçlüğe karşı durmaktan vazgeçirir. Her şeyde kazanç, sebat etmekte, sınırların ve iradenin sağlam ve çetin olmasındadır. Kırılmıyacak zincirin bile kemiilmesi icap eder.

2.—Alnın yüksek tutulması, fazilet sahibi olmayla mümkündür. İyi kalpli, doğru düşünceli ve sağlam iradeli insanlar, fenalık etmedikleri için hayatları hakkında hesap vermekten korkmazlar. Başları herkese karşı dik durur. Yere sağlam basarlar. Sanki demirden sert bir kuvvetle adım atarlar.

3.—Ümit, daima öten bir kuşa benzetilmiştir. Çünkü insan yüreğinde yeisin ve usancın yeri yoktur. Hepimiz, her yaşımızda bir sey umarak yaşarız.

4.—Hayatta merhamet dilenerek hak kabul ettirilemez. Onu, icabına göre, keskin bir müdafaa ve tecavüzle haykırabilmek lâzımdır. Misâl: aslanın böğürmesinde kat' iyen bir yalvarış hali yoktur. Hak, kuvvete uygun olunca sağlam ve güzel görünür.

C

2.—Güzel ve doğru sözler içinde çok düşündürücü ibareler var. Bunlardan rakam sırasile dört tanesi anladılmıştır. Siz geriye kalanları inceleyiniz.

28. HAVA YOLCULARI

Emelin ölçüsüz, ceraretin çok ;
Sanki boşluklara atılmış bir ok.
Yolunda dağların karanlığı yok ;
Bulutlar başının üstünde değil.

Motör gürültüsü olalı şarkın
Ne can düşüncesi, ne evin, barkın
Bayağı kartaldan odur ki farkın
Yuvan dağ başının üstünde değil.

*
*
*

1.—Şair, [hava yolcularına—tayyarelere—niçin «boşluklara atılmış bir ok» diyor ?

Çünkü havayı onun gibi çevik ve çabuk delerek ilerliyor.

2.—Tayyareler, dağları, bulutları alçaklarda bırakarak uçar. Yollarını hiç bir şey kesemez. Yazan, neden «dağların karanlığı diyor ?

3.—Bu yazıyı nesre çevirin.

29. ΒΥΪΚ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Makedonya kralı Filip ölünce yerine oğlu Aleksandros geçti. Aleksandros kral olduğu zaman henüz yirmi yağında idi. Güzel yüzlü, beyaz tenli cesur bir genđti. Aleksandros ata binmeyi çok severdi. Onun Vukefalos isminde bir atı vardı. Bu ata kendisinden başka kimse binemezdi. Vukefalosu bir gün avluya getirmişlerdi: Bu güzel beygire herkes hayran, oluyor, fakat kimse yanına yaklaşamıyordu. Nihayet Aleksandros beygire doğru ilerlemiş, hiç kimsenin tutamadığı bu beygiri kuvvetli kollarile zapta muvaffak olmuştu. O zaman Filip sevincinden gözleri yaşarmış, genđ oğlunu kucaklayarak; «Ođlum, artık sen kendine başka bir krallık ara. Benim krallığım sana yetecek derecede büyük değildir» demişti.

Aleksandros tahsil ve terbiyede, zevk, sanat ve edebiyatta son derece ileri idi. şiir ve musikiden de fevkalâde hoş-

lanırdı. Daha on yaşında iken babası muallim olarak kendisine Yunanistanın en büyük hakimi Aristotelisi tutmuştu. Aleksandros bu saygılı muallimden son derece hoşlanmış, bütün söylediklerini dikkatle dinlemişti.

Aleksandros gayet faal, azimli ve cesaretli bir delikanlı idi. Gayet açık yürekli, dostlarına çok sadıktı. Hiç bir mahrumiyetten, hiç bir tehlikeden, hiç bir yorgunluktan yılmaz ve asla da rahat durmak bilmezdi.

Atinalılar Filipin katlini haber aldıkları zaman büyük şenlikler yapmışlardı. Ve artık bütün Yunanlılar Makedonya ittifakından ayrılmaya karar vermişlerdi. Fakat Aleksandros Yunanlıların fikirlerini öğrenince ordusunun başına geçmiş, Termopilon' dan aşarak Korintos meclisine kendisini İrana karşı gönderilecek orduya baş kumandan seçtirmişti. Atinalılar Aleksandrosun azim ve metaneti karşısında hiç bir şey yapamayacaklarını anlayınca kendisine yaptıkları muameleden dolayı kusurlarını itiraf etmişler, Aleksandrosu iki altın taç armağan etmişlerdi.

Bir gün Aleksandros Korintos a geldiği zaman tanınmış filozof Diogenisi görmek arzu etmiştir. Aleksandros bu büyük hakimin arkasında bir elbise ve bir de çanakdan başka eşyası olmadığı halde pişmiş topraktan bir fıçı içinde oturduğunu işittiği için kendisini görmeği pek ziyade merak etmişti. Diogenis' in yanına gelince ; kendisine «Benden ne istersen vereyim» demiş, Diogenis de : «Gölge etme başka ihsan istemem». cevabını vermiştir. O zaman Aleksandros bu meşhur filozofu son derece takdir ederek : «Eğer Aleksandros olmasaydım, Diogenis olurum», demiştir.

Aleksandros Makedonyadan derhal Trakyalılara karşı harekete geçmiş ve on günde Monhumos (Balkan) dağlarına gelmişti.

Trakya zaferinden sonra bütün askerlerin Aleksandrosu karşı saygı ve inani artmış kendisine karşı son derece bağlılık göstermişlerdi.

Aleksandros Yunan işlerini bitirdikten sonra babasının dü-

şündüğü büyük işleri başarmağa teşebbüs etmişti. Filip zaten İran için bir ordu hazırlamıştı.

Şimdi Aleksandros bu orduyu emri altına alarak babasının maksatlarını yapmağa karar vermişti.

Aleksandros Milâttan evvel 334 senesi baharında 30.000 piyade ve 500 suvari ile Pelladan yola çıkmıştı. Yirmi günde Sestos'a gelmiş 180 gemi ile Çanakkale boğazını geçmiş ve Asya'ya girmişti.

İranlıları her yerde mağlup ederek bütûn küçük Asyayı ve

İrânı zapt eylemişti. Bütûn bu işleri Aleksandros üç senede yapmıştı. Aleksandros Asyadan sonra Mısır'a geçmiş, orasını da zapt eylemişti. Mısırda Nil nehrinin mansabında kendi ismini taşıyan Aleksandria şehrini inşa ettirmişti.

İran ve Mısır'ı zapt ettikten sonra Aleksandros Hindistan'ı da almak istiyordu. Bu maksatla Hindistan içerlerine doğru girdi, fakat askeri çok yorulduğundan ileri gitmek istemediler. Bu sebepten Aleksandros da geri döndü ve Babil şehrini kendine hükûmet merkezi yaptı. Aleksandros büyük bir cihan-girdi. Onun az bir zaman içinde başardığı önemli işlerle haki-

katén (Büyük) lakabına mazhar oldu. Bu işlerden biri İran gibi büyük bir hükümeti fethetmesi, diğeri de Yunanistan ile Asyayı biribirine yaklaştırarak yeni bir medeniyete parlak bir esas koymasidir.

Büyük Aleksandrosun savaşları Asyada fıkri ve ahlaki bir terakkinin uyanmasına sebep olmuş, bu genç imparator, idaresi altına aldığı ulusların müstebit bir hükümdarı olmaktan ziyade bir kurtarıcısı olmak gibi takdire şayan bir büyüklük göstermiştir.

Büyük Aleksandrosun bütün seferlerinde takip eylediği gaye, fikirleri birleştirerek dağınık ve perişan devletleri birleşik bir imparatorluk haline koymaktı. Aleksandros fikirlerin hakimiyetine inanan büyük bir zekâ idi. Yalnız cebir ve şiddetle hiç bir iş görülemeyeceğini takdir eder, icabında şefkat da gösterirdi. Daha doğrusu Aleksandros, zekâ ve bilgisi ile dirayet ve siyaseti ile asrının fevkinde bir dâhi idi.

Aleksandros Asyaya ayak bastıktan on üç sene sonra birdenbire bir hummaya tutulmuş ve otuz iki yaşında iken dünyaya gözlerini yummuştur.

---

30. KÖR ÇOCUĞUN DERDİ

İşittim ki: pek güzelmiş ışıkları güneşin...
Su üstüne nazlı nazlı sarkıp duran nice bin
Türlü renkte çiçekler de görülecek şeylermiş...
Bahçelerde, ovalarda sürülerle dolaşan
Böcekler ve dere, tepe, bayır, deniz, dağ aşan
Güzel sesli kuşçağızlar uçuşarak ötermiş.

İşittim ki: geceleyin yıldız adlı ışıklar
Gök yüzünde sabahadek titreyerek parıldar...
Dalgaları kıyıları cenk eyliyen denizler
Üzerinde ak yelkenli gemiler de yüzermiş;
İnsan onlar içerisinde rahat rahat gezermiş...
Ne hoş imiş ya geminin bıraktığı o izler!

İşittim ki : çiçeklerin süslü, parlak renkleri
Güzellikçe kokusundan kalmaz imiş hiç geri ...
Yüksek dağlar, yeşil kırlar, mavi sular, ormanlar,
Hele fecir zamanları öyle güzel ve şirin
İmişler ki saatlerce karşısında her yerin
Şaşa kalır durur imiş belli başlı insanlar...

Lâkin, ben ne sadasını işittiğim denizi...
Ne o renkli çiçekleri, ne de her gün o bizi
Aydınlatan güneşi ... ne yıldızların yerini ...
Ne ormanı, ne gemiyi ; ne kuşları görmeden
Kaldığıma pek acımam !.. hayır, Rabbim, hayır !.. ben
Bu geçici dünyadaki lezzetlerden birini.

Tatmadığın için esef etmiyorum katiyen!...
Yalnız, benim gündüzümü hep te gece eyliyen
Bir arzum var ki zevkini bir dakika süreydim !
Ey Allahım! beni seven, benim için ağlıyan ?
Benim görmez gözlerimle yüreğini dağlıyan
Annemi ben, ne olurdu, bir defacık göreydim!...

ΜΑΝΖΜΕΝΊΝ ΝΕΣΡΕ ÇΕΥΡΊΛΜΊŞ ŞΕΚΛΊ

İşidiyorum ki: güneş pek güzel... Çay kenarında suyun üzerine doğru sarkan çiçeklerin manzarası pek hoş imiş...

Nazik nazik öten kuşların, havada böceklerin uçuşu da görülecek şeylerden imiş!

İşitiyorum ki: çiçeklerin renkleri kokularından daha güzelmış. Dereler, dağlar, çayırlar sular, ormanlar, hele sabah vakitleri okadar hoş, okadar sevimli imişler ki bukadar büyüklük ve güzelliğe karşı insan için hayrette kalmamak mümkün degilmis!

Lâkin ben ne o gürültüsünü işitmekte olduğum denizi, ne o güzel çiçekleri, ne gökyüzünü, ne güneşi, ne ormanları, ne o güzel meyvaları, ne kuşları, ne aydınlığı göremediğimden dolayı kederlenmem.

Hayır Allahım!... Hayır!... Şu dünyanın sonsuz güzelliğinden hiç birisini arzu etmem, ancak... heyhat!... Bir kerecik anneciğimi göreydim!...

31. GENÇLİĞE VEDA

Yazıklar olsun ki geçti boş yere
Kırk yılı sürüyen şu gençlik çağıım.
Şimdi ben dalından kopmak üzere
Kıvrılan bir küçük sarı yaprağıım.

Cırpınan gönlümün eksildi hızı ;
İçimde kalmadı o tatlı sızı ;
Karardı ömrümün ayı, yıldızı ;
Işıksız bir gece hep solum, sağım.

Ruhumu kaplıyan sonsuz yasımda
Söndü ümidim de, ihtirasım da !
Çınlıyor hiçliğıim kafa taşımında !
Ben artık şimdiden yarı toprağıım.

Not : Bunu genişleterek, kendinizden de söz katarak nesre çevirin.

Geldiğimin, galiba, beşinci sabahı idi. Sıralarda göz gezdirirken, birden bire kalbim tatlı bir heyecan ile doldu. Arka sıranın en ucunda, beyaz denecek kadar uçuk sarı saçlı, duru beyaz tenli, melek gibi güzel bir kız çocuğu, inci gibi beyaz dişleriyle, bana gülüyordu. Bu çocuk kimdi? Nerden çıkmıştı?

Elimle işaret ettim:

— «Yanıma gel bakayım, küçük» dedim.

Bir kuş hafifliğiyle yerinden atladı. Benim okulda yaptığım gibi, sıçraya sıçraya yanıma geldi. Bu güzel küçük kız çok fakir bir şeye benziyordu. Ayakları çıplak, sarı saçları perişan idi. Arkasındaki soluk basma entarinin yırtıklarından beyaz teni görünüyordu. Mini mini ellerini tuttum:

— «Yüzüme bak, bakayım, küçüğüm», dedim.

Başını kaldırdı, kıvrıkcık kirpiklerinin içinde iki lâcivert göz güümsedi.

Zeyniler'de çektiğim ızdırıp beni ağlatamamıştı. Fakat bu yarı çıplak kız çocuğunun güzel gözleri, küçük pembe ağzının içinde iki inci dizisi gibi gülen dişleri, o anda kendimi tutamadım, beni hüngür hüngür ağlatacaktı. Hafifçe ensesini okşadım, bütün kızlara sorduğum gibi:

— «Senin adın ne? Zehra mı, küçük, yoksa Ayşe mi?» dedim.

O, tatlı bir sesle:

— «Benim adım Munise», dedi.

— «Sen bu okulda mı okuyorsun, kızım?»

— «Evet...»

— «Niçin kaç gündür gelmedin?»

— «Abam gündermedi, hocâ'nım... İşimiz vardı. Artık geliyorum, inşallah!»

— «Senin annen yok mu?»

— «Abam var, hocâ'nım».

Küçük kız, gözlerini önüne indirerek sustu. Bana öyle geldi ki, istemeden, bu çocuğun kalbinde gizli bir yaraya dokundum. Daha ziyade ısrar etmiyerek başka şey sordum:

—«Dün akşam üstü türkü söyleyen sen miydin, Munise?»
Bir gün evvel, civar bahçelerin birinde, ince bir çocuk sesinin türkü söylediğini işitmiştim. Bu ses öyle tatlı, burada işittiğim seslerden o kadar başka idi ki, başımı pencereye dayıyarak gözlerimi kapamış, birkaç dakika kendimi başka yerlerde sanmışım. O türküyü söyleyen mutlaka bu küçük kız olacaktı.

Munise utana utana, başını salladı:

—«Bendim hocâ'nım» dedi.

Çocuğu yerine gönderdikten sonra, derse başladım. Kendimde bir fevkalâdelik hissediyordum.

Bu küçük kız bana ılık bir bahar güneşi gibi tesir etmişti: karlar içine gömülmüş kuş yuvalarına düşen sarışın bir ışık parçası... O yuvanın soğuk, siyah neşesizliği içinde, başını kanatlarının arasına saklıyarak titriyen, hasta ve küskün Çalikuşu, yavaş yavaş, canlanmaya başlıyordu.

Vücudumun hareketlerine tuhaf bir oynaklık, sesime, söyleyişime hararetle bir ahenk geliyordu.

Ara sıra başımı ondan tarafa çeviriyordum. O da bana bakıyordu. Hem de inci gibi dişlerinde tatlı bir gülümseme ile, lâcivert gözlerinde, dudaklarıma sürünürcesine hissettiğim, derin bir muhabbetle... Annelik hissini ben, ömrümde ilk defa bugün duydum ve yalnız yaşamağa mecbur olduğuma göre, bâri böyle bir kızım olsaydı o vakit yalnızlığımı hiç duymıyacaktım, dedim.

33. AMERİKANIN KEŞFİ

I

İki büyük okyanus ile öteki kıtalardan ayrılmış olan Amerikayı, dört buçuk asır önce, dünyanın bu tarafındaki insanlar bilmezlerdi. O zamanlar, Avrupanın batısında başlayan Atlas Okyanusu ucu bucağı olmiyan, sonuna varılamiyan bir deniz sanılırdı. Bu sonsuz enginliğe açılmayı hiçbir gemici göze alamazdı.

O devirde, dünyanın bu taraflarında yaşayanlar Afrikanın Akdeniz kenarındaki yerlerini, Asyada Çini, Hindistanı bilirlerdi. Japon adalarını da işitmişlerdi.

Hindistan, eskiden beri, zenginliği ile ün almış bir memleketdir. Oradan Avrupaya kıymetli taşlar, pahalı güzel kumaşlar, tarcin, karanfil, karabiber gibi türlü baharlar gelirdi.

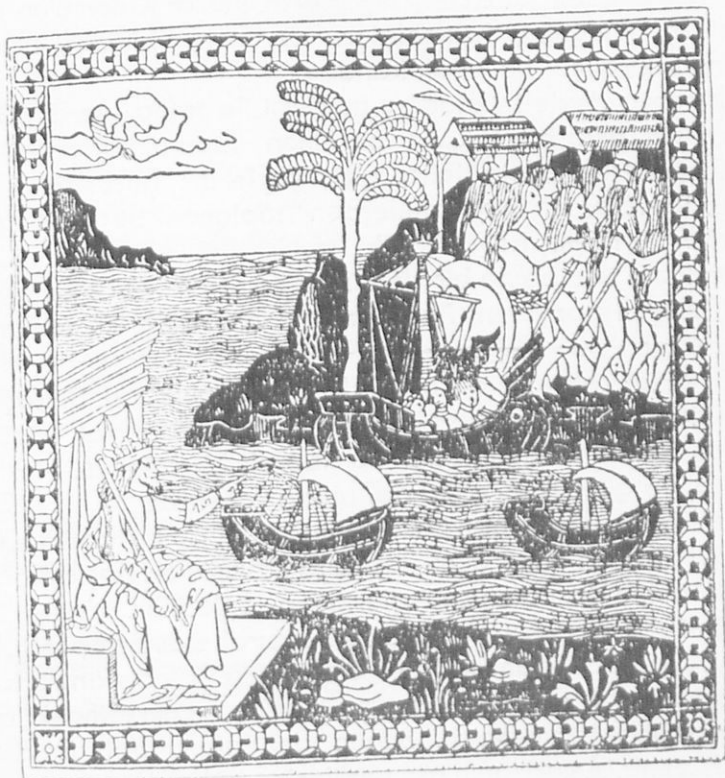
Avrupadan Hindistana doğu yollarından gidilirdi. Bu yollar çok uzundu, yolculuk aylarca sürerdi; hem zordu, hem de pek tehlikeli idi.

XV. asır ortalarında Kristof Kolomb adında bir adam çıktı. Kolomb İtalya'da Cenova şehrinde fakir bir ailenin çocuğu idi. Gençliği sıkıntı içinde geçti. Fakat çok zeki ve çalışkandı. Seyahate, coğrafyaya pek meraklı idi. Gemici oldu, birçok memleketler

gördü, denizciliğe alıştı; bir taraftan da okudu, bilgisini artırdı. Hartalar üzerinde çalıştı, hartacılık sanatını öğrendi. Zamanının bilgileri gibi, o da dünyanın toparlak olduğunu kabul ediyordu.

Kristof Kolomb, yalnız öğrenmekle, bilmekle, kalan insanlardan değildi. O öğrenip bildiklerini kullanarak insanlara yeni bilgi alanları açmak istiyordu. «Mademki dünya toparlaktır, insan hep doğuya doğru giderek Hindistana vardıgı gibi, hep batıya doğru giderek de oraya varabilir» diyordu. Bu düşünce kendisinde öyle kuvvetli bir fikir olmuştu ki, artık onu gerçekleştirmesse rahat edemiyecekti.

Kolomb Ceneviz devletine başvurdu: böyle bir seyahat

İçin kendisine gemi vermelerini istedi. Sözüne kulak asmadılar. Kalktı, Portekize gitti. Plânını oranın kiralına anlattı. Kiral da Hindistana deniz yolu bulmaya çalışıyordu. Kolombun plânını içinden çok beğendi, fakat kendisine yüz vermedi. Sonra ondan öğrendiği plâni gerçeğe çıkarmak için gemiler kaldırdı. Bunlar Okyanusa açılınca gemiciler korkmaya başladılar, sonu belirsiz tehlikeli bir yolculukta devama cesaret edemediler. Gemiler geri döndü.

Kolomb hiç usanmıyor, umudunu kesmiyordu. İngiltere kiralına mektup gönderdi, ondan yardım istedi. Cevap almadı. Son olarak İspanyaya gitti. Bir yolunu bulup plânını kiralıçeyelattı. Kiralıçe beğendi. Fakat bu sefer de araya cahil adamlar girdiler. Bunlar çok cahil ve yobaz kafalı kimselerdi, «Dünya toparlak değildir, düzdür», diyorlardı. Bunlar Kolomb'un aklını oynatmış olduğuna hükmettiler. O gene yılmadı, uğraştı; sonunda kiralıçe ile kiralı kandırdı.

İspanya devleti Kolomba üç gemi ile tayfa verdi. Gemicilerden biri orta büyüklükte bir liman vapuru kadardı. Ötekiler, daha küçük, âdeta taka gibi, şeylerdi; güverteleri bile yoktu. Tayfalar da hapisanelerden toplanan birtakım ipten, kazıktan kurtulmuş haydutlardı.

Kolomb işte böyle bir donanma ile, 1492 yılı Ağustosunun üçüncü günü, İspanyanın Palos limanından kalktı. O zaman 46 yaşında idi.

Seyahat kolay geçmiyordu. Uzadıkça uzuyordu. Birkaç defa gemiciler dikildiler, geri dönmek için ayaklanmak istediler. Kolomb iradeli olduğu kadar da idareli bir adamdı. Her defasında, ya güzellikle, ya zorla, onları yatıştırdı.

Nihayet, İspanyadan kalkışlarından iki ay bir hafta sonra, 1492 İkteşrininin 11inci günü, toprağa kavuştular. Başta Kolomb olarak, bütün gemiciler sevinçlerinden ağladılar. Kristof Kolomb karaya çıktı, o toprağı İspanya kiralı adına zaptetti. Burası Antil adalarından biri idi. O adalara Hindistan adaları adı verildi, çünkü Kolomb bunların Hindistan çevresindeki adalar olacağına hükmetmişti. Bugün de onlara Batı Hindistan adaları denir. Amerikanın asıl yerlilerine hâlâ «Hintli» denmesi de bu sebeptendir.

Kolombun İspanyaya dönüşü pek parlak oldu. Kendisini âdeta kırıllara yapılan törenlerle karşıladılar.

Kristof Kolomb batı ellerine üç defa daha gitti. Her defasında yeni topraklar keşfetti.

Fakat İspanyaya pek zengin ülkeler kazandıran dünyanın koca bir kıtasını keşfeden Kristof Kolomb, birtakım kötü insanların kıskançlığı yüzünden, felâketlere uğradı. Zindana atıldı. Sonunda suçsuzluğu anlaşıldı, hapisten kurtuldu ama artık gönlü kırılmıştı, çektiği üzüntüler kendisini yıpratmıştı. Kolomb, bundan sonra, İspanyanın bir vilâyet şehrine çekilerek ömrünün son yıllarını orada kimsesizlik içinde geçirdi. 1506 da öldü.

II

Kristof Kolomb, bir bakımdan pek talihsizdir. Keşfettiği kıtaya adını bile vermediler. Çünkü o oraların Hindistan olduğunu sanıyordu; yeni bir kıta bulduğundan habersiz olarak ölmüştü.

Keşfedilen yerlerin Hindistan değil, yepyeni bir kıta olduğunu söyleyen ve oranın kıyılarını dolaşarak hartasını çizen Amerigo Vespucci'dir. Amerika ismi bu seyyahın adından gelir.

Amerika keşfedilinceye kadar dünyanın bu taraflarında patates, domâdes, kakao, kınakına, tütün bilinmezdi; bunlar sonra Amerikadan getirildi. Kümes hayvanlarından hindi de ilk defa Amerikada görüldü. Buna karşılık Amerikada at yoktu. Bu hayvan oraya Avrupadan götürülerek üretildi.

Asıl Hindistan yolunu 1497 de Vasco da Gama adında bir Portekizli buldu. Bu gemici afrika kıtasını Ümit burnundan dolanarak doğu ile Hindistana gitti.

Portekizli Magellan, 1519 yılı ağustosunda, beş gemi ile denize açıldı; batı - cenup doğruluğunda yol alarak, Amerikanın en cenubunda, sonra kendi adı ile anılan, Magellan boğazından geçip Büyük Okyanusa girdi. Magellan o denizin ortalarındaki adalardan birinde yerlilerle yapılan bir savaşta vurulup öldü, fakat arkadaşları, hep batıya doğru olarak, yollarına devam ettiler; türlü felâketlere uğradılar, aç kaldıkları oldu, içlerinden birçoğu öldü, gemilerinden üçü battı, biri sakatlanarak geride kaldı. En sonra yalnız bir gemi, Afrikanın

cenubunda Ümit burnundan geçerek, 1521 yılı İllkânunu içinde, Portekize dönebildi. Dünya çevresini, ilk defa dolanan işte bu gemidir.

34. İNSANIN HASTALIKLARLA SAVAŞI

I

Pek eski zamanlarda insanlar hastalıkların neden ileri geldiğini bilmezlerdi. Bir kimse hasta olunca, onun vücudunu bir takım kötü ruhların zabtetmiş olduğunu sanırlardı. O kötü ruhları yatıştırmak, yahut vücuttan büsbütün kovmak için türlü türlü dualar okur, tütsüler büyüler yaparlardı. Bunlarla hastalığın geçeceğine inanırlardı. Yer yüzünde hâlâ böyle düşünen, böyle yapanlar vardır. Bunlar medenilikten uzakta kalmış geri insanlardır.

Eski Mısırlılar hastalıkların tedavisi ve hekimlik hakkında birçok şeyler bilirlerdi. İsa'dan 1550 yıl önceki zamandan kalma bir *papirus bulunmuştur. Bunda 700 çeşit ilâç ismi yazılıdır. Bunlardan on sekiz çeşit hâlâ kullanılan ilâçlardır: Hint yağı, nâne, tirementi gibi.

Eski mısırlılar kırık, çıkıkların onarılmasını, el ve ayaklarda küçük ameliyatlar yapmayı de bilirlerdi. Böyle olmakla beraber, onlar da hastalıkların bir takım şeytanların isî olduğuna inanırlar ve hastalandıkları zaman okunmak, muska almak için din adamlarına giderlerdi.

Hastahkların sebeplerini, tedavi çarelerini, ilk defa olarak, akla uygun surette düşünüp söyleyen, İsa'dan önce beşinci asırda yaşamış olan, Hippokrat hekimidir. Bakınız, o, hastalıkların sebebini nasıl anlatıyor: «Hastalıklar ne tanrıların işidir, ne de şeytanların. İnsan, *tabiat kanunlarına uygun yaşamazsa hasta olur.» Zamanımızın hekimleri de böyle söylemektedirler.

Hippokrat, bir hastaya gidince, bugünkü doktorlar gibi, onun nabzına bakar, soluyuşuna dikkat eder, bedeninin sıcak-

lığını yoklardı ; vücudundan çıkan her türlü pislikleri iyice muayene ederdi. Bu büyük hekimin sağlığın korunması hakkında birçok öğütleri vardır. Bunların büyük bir kısmı bugünkü doktorlarcada beğenilir ve tavsiye edilir.

Eski Yunan'ın parlak devrinde güzel, sağlam, dayanıklı ve kuvvetli vücut insanlık ülkülerinden sayılırdı. Kız, erkek, gençler açık havada, bol güneş ışığı altında idmanlarla, oyunlarla, yarışlarla vücutlarını işletirlerdi. Onların hep endamlı, gülbüz ve güzel insanlar olması bu sebeptendi.

Hippokrat Yunanlıdır. Bugünkü hekimliğin ilk temelini o atmış sayılır. Dünyada asıl hüküm süren kuvvetin tabiat kanunları olduğunu ve sağlıklı mesut yaşamak için insanların o kanunları öğrenip onlara göre davranması gerektiğini, ilk defa, söyleyen de gene Yunan filozoflarıdır.

Eski Romalılar da sağlığa, kuvvete çok önem verirlerdi. Bundan başka Romalılar halkın sağlığını korumak için birçok şeyler yapmışlardı. Şehirlerde sokaklar kaldırımlı idi. Pisliklerin uzaklara akıtılması için muntazam lâğımlar vardı. Şehre uzaklardaki temiz kaynaklardan bol bol su getirmek için su yolları ve kemerleri yapılmıştı. Her şehirde saray gibi güzel ve büyük hamamlar vardı. Halk sık sık yıkanırdı. Evlerin sağlık şartlarına uygun yapılması, çarşı ve pazarlarda satılan yiyecek şeylerin temiz ve hilesiz olması için kanunlar koyan da gene Romalılardır.

---

35. İNSANIN HASTALIKLARLA SAVAŞI

II

Roma yıkıldıktan sonra, Avrupayı, asırlarca, kara ve koyu bir cahillik kapladı. Orta Çağlar denilen o zamanlarda, etrafı duvarlarla çevrilmiş, sokakları dar, iğri büğrü, pislik içinde olan

şehirlerin ahalisi son derece mundardı. Yıkamak, sık çamaşır değiştirmek âdet değildi. İnsanlar pis pis kokardı, üstlerinden bit eksik olmazdı. *Şatolarda oturan büyükler de ahaliden farklı değildi. Aptesane bilinmezdi, oturak kullanılır, oturaklar da sokaklara dökülürdü. Dar sokaklar içinde kalan evler iyice havalanmaz, güneş görmezdi. Bu haller yüzünden Orta Çağlarda sık sık büyük hastalıklar çıkar, hemen yayılır, bu yüzden binlerce insan kırılırdı. On binlerce, insanı birkaç ay içinde silip süpüren veba salgınlazı olurdu. Bu salgınları dualarla, tütsülerle önlemeye çalışırlardı. Tabiat kanunlarına aykırı olan böyle şeylerle hastalık önlenemeyeceğini bilmezlerdi, çünkü tabiat kanunları hakkında hiç bir fikirleri yoktu. Onlar yalnız karantina usulünü bulabilmişlerdi. Karantina italyanca «kırk günlük» demektir. Dışarda hastalık olan yerlerden gelenleri, kırk gün bir yerde kapalı tutmadan, şehirlere sokmazlardı. İnsanları böyle kaparlardı ama fareler serbesti, onlar her yere girerlerdi, vebayı çıkaran ve etrafa yayan da bu hayvanlardı, fakat o zamanın insanları bunu bilmiyorlardı.

On altıncı asırdan sonra Avrupa'da yeni bir canlanma başladı. İnsan vücudunun yapısı incelendi. O zamana kadar beden yapısı, işleyişi iyice bilinmiyordu. On altıncı asırda Vesalius adında bir bilgin ölüleri keserek insan vücudunu inceden inceye yokladı ve ilk anatomi kitabını yazdı. Daha sonra karnın bedende nasıl dolandığı da öğrenildi.

On yedinci asırda mikroskop icadedildi. On dokuzuncu asırda ise birçok büyük hastalıkların mikropları, tedavi yolları keşfedildi. Kuduz hastalığına çare bulundu. Röntgen ışığı bulundu, bununla insanın iç kısımlarının görülmesi mümkün oldu. Ameliyat yapılacağı zaman hastaları bayıltmak aletleri ve vücudu mikroplardan korumak için türlü ilâçlar ve usuller icadedildi. Bu sayede cerrahlık çok ilerledi. Şimdi akciğer, yürek, beyin gibi en nazik organlarda bile ameliyat yapılabiliyor.

Sağlık koruma bilgisi genişledi. Bütün bu ilerlemelerin neticesi olarak insanların ömürleri de uzadı. İki asır önce insanların ortalama ömrü 30 sene kadardı, şimdi ise, sağlık şartla-

rına iyice riayet edilen memleketlerde ortalama ömür 60 yıla varıyor.

Bu terakki insanların, sağlığı korumak için hastalıklara karşı açtığı savaş sayesinde olmuştur. O savaşın temeli de «Tabiat kanunlarını iyi öğrenmek, yaşayışı o kanunlara uydurmak» kaidesine dayanır. Henüz sebebi anlaşılammış, çaresi bulunammış, hastalıklar vardır. Fakat savaş, hızı gittikçe artarak, devam ediyor. Her yıl yeni bir tedavi usulü, eskilerden daha tesirli yeni ilâçlar bulunuyor. Bu gidişle, ilerde, çaresi bulunmadık hastalık kalmıyacak, insanlar daha sağlam, daha mesut yaşayacaklardır.

36. İNSANIN HAVALARA HÂKİM OLUŞU

I. Balonlar.

İlk Balon.

On sekizinci asrın sonuna doğru Fransada bir kâğıt fabrikacısının iki oğlu, Montgolfier kardeşler, sıcak havanın soğuk havadan daha hafif olması esasına dayanarak, bir denemeye giriştiler. Dayanıklı kâğıttan armut biçiminde, büyük bir torba yaptılar. Bunun çıkıntılı tarafında açık bıraktıkları ağzının altında saman yaktılar. Yanan samandan yükselen sıcaklık torbanın içindeki havayı ısıtıyor; ısınan hava genişliyerek torbayı şişiriyordu. İyice şişip gerilince torbayı serbest bıraktılar. O da süzüle süzüle, yükselerek havada kırk elli metre yukarlara çıktı. İçindeki hava soğumaya başlayınca da yavaş yavaş yere indi. İri toparlak şeylere Fransızcada «Balon» denildiği için Montgolfier kardeşlerin bu icadına sonraları balon adı verildi.

Havaya yükselen ilk insanlar.

Montgolfier kardeşler, bundan sonra, ipekli kumaş kullanarak daha büyük bir balon yaptılar. Alt tarafına kocaman bir sepet bağladılar, bunun ortasına mangal gibi bir şey oturtular; yanlarına bol saman alarak kendileri de sepete girdi-

ler. Samanları yaka yaka havada 300 metre kadar yükseldiler, sonra balonun sıcaklığını yavaş yavaş azaltarak ağır ağır yere indiler. Havada, ilk yükselen insanlar bu iki kardeşler.

Sıcak hava ile uçan balonlar işe yaramadı, çünkü içlerindeki hava çabuk soğuduğu için balon pek çabuk yere iniyordu.

Hidrojen ve havagazı.

Birkaç yıl sonra hidrojen gazı keşfedildi. Bu gaz havadan çok hafifti. Balonlar bununla doldurulmaya başladı. Daha sonraları, gene havadan hafif olan, havagazı kullanıldı. Fakat balon havadan hafif olduğu için, rüzgâr ne tarafa iterse o tarafa gidiyor, idare edilemiyordu. Bu sebepten XIX. asrın sonlarına kadar balonculuk ilerliyemedi.

O asrın sonlarına doğru balonların şekli değiştirildi: armut biçimi yerine, uzun kavunlara benzeyen balonlar yapıldı. Bunlara dümen takıldı; böylece balonlar, bir dereceye kadar, idare edilir hale geldi.

Zeppelin.

Nihayet XX. asırda, motörcülük ilerledikten sonra, balonlar mükemmel bir hal aldı. Dış zarfları kumaştan değil, hafif madenden yapıldı. Bunun içine kumaştan bir sıra küçük balonlar yerleştirildi. Sepet yerine de, madenden yapılmış, içinde kamaraları, makina dairesi ve kaptan odası olan, gemi gibi bir kısım ilâve edildi. Kuvvetli motörlerle işleyen pervaneler ve sağ sol, yukarı aşağı dümenleri takıldı. Bu yeni balonlara, icat edenin adı ile Zeppelin denir; bunlar tam manasiyle hava gemisidir. Zeppelinler saatte 150 kilometre hızla gider ve bir çok yolcu ile eşya, hattâ bir otomobil bile, taşıyabilir.

Helium gazı.

Hidrojen ile havagazı balonlar için pek elverişli olmakla beraber çok tehlikelidir, çünkü bu iki gaz hava ile karışınca bir kıvılcım bile koca balonu bir anda patlatır. Balonlara motör konduktan sonra tehlike daha ziyade arttı. Bu yüzden bazı zeppelinler kazaya uğradı. Yeni bulunan Helium adındaki gaz havadan hafiftir, hem de hiç yanmaz. Balonlar-

da tehlikesizce kullanılabilen bu gaz yalnız Amerikada çıktığı için Amerikalılar kendi balonlarını bununla doldururlar.

Geçen Dünya Harbinde zeppelinleri askerlikte kullandı-larsa da bundan büyük bir fayda çıkmadı. Balonlar büyük göv-
deli oldukları için havada iri bir hedef teşkil ediyorlar, topla
kolayca vurulup düşürülüyordu. Bu seferki harpte balonlar,
başka maksatla, kullanılıyor. Kuvvetli çelik tellerle yerden idare
edilen, hususî biçimde, yüzlerce balon, şehirlerin etrafında,
çepe çevre uçurularak birkaç bin metre yuksekte tutuluyor.
Bunlar, çelik telleri ile, şehirleri adetâ bir kafes içine almış
oluyorlar. Hücüm eden uçaklar bu tellerden geçemiyor; çün-
kü kanatları tele çarpınca kesilip koptuğu için uçak da yere
düşüyor. Balonlar vatan müdafaasında bundan başka bir işe
yaramıyorlar.

37. İNSANIN HAVALARA HÂKİM OLUŞU

II. Uçaklar.

Balonlar, hafif oldukları, için, ne kadar mükemmel olsalar
gene havaya hâkim olamıyorlardı. Ufacık bir kuş bile en bü-
yük, en kuvvetli bir balondan daha ziyade havaya hakimdir.
Çünkü kuş havadan ağırdır. Havaya hâkim olmak için ağır bir
uçma vasıtası bulmak gerekti. İşte uçaklar bu fikirden doğdu.

İlk uçaklar.

1891 yılında, Almanyada bir uçma meraklısı, ağaçtan, ha-
fif çatılı, 15 metre genişlikte bez kanatlı bir alet yaptı. Bununla,
yüksek ve sarp bir yarin kenarından, rüzgâra karşı, kendisini
boşluğa bırakıverdi. Rüzgâr alttan kanatlara bastığı için alet
havalandı, 350 metre kadar düzlemesine uçtuktan sonra, süzü-
lerek, ağır ağır yere indi. Lilienthal adında olan bu ilk uçakçı,
yaptığı denemenin başarı ile sona ermesinden cesaretlelenerek,
bir kaç defa daha uçtu ve bu uğurda canını feda etti: 1896da,
bir uçuşta kazaya uğrayarak, öldü.

Başka memleketlerde de böyle uçuş denemeleri yapanlar oldu, fakat bütün bu gayretler büyük bir netice vermedi.

İlk motörlü uçak.

Nihayet, bu asrın ilk yıllarında, Amerikada Rayit adında iki kardeş, ilk motörlü uçağı yaptılar. Eski denemelerden alınan neticelere göre uçağın kanatlarını daha elverişli bir hale getirdiler. Bugünkü uçakların ilk örneği işte bu uçaktır.

Rayit kardeşler motörlü uçakları ile, ilk defa olarak, 1905 te uçtular ; yarım saat havada kalarak 40 kilometre kadar yol aldılar.

Uçakçılıkta ilerleme.

İlk uçaklar, bezden kanatları, telden çatıları, gene bez kaplanmış gövdeleri ile, insana emniyet vermiyen, dayanıksız şeylerdi. Fakat uçak yapıcılığı pek çabuk ilerledi. Hele, geçen Dünya Harbinde uçakların askerlikte ne kadar işe yaradığı anlaşınca, bunların daha mükemmel bir hale getirilmesi için, sanyide ileri milletler birbirleriyle yarışa çıktılar. Şimdiki harpte uçakların ne korkunç bir silâh olduğunu her gün daha iyi anlıyoruz. Yeni uçaklar baştan başa, hafif, fakat pek dayanıklı madenlerden yapılıyor. Motörleri çok kuvvetlidir. İçlerinde, yapacakları işe göre, boy boy, çeşit silâhlar vardır. Binlerce kiloluk bombalar taşırlar. Hızları saatte 500 kilometredir. Saatte 600 kilometreyi aşanlar da vardır. Hele hedefine tepeden inme saldıran pike uçaklarının iniş hızları akla sığmayacak derecededir : saatte 800 kilometreden ziyade. Taşıt için kullanılan uçaklar, gerekli her şeyi ile beraber 50 kadar asker alabilir. Top ve küçük tankları bir yerden başka bir yere taşıyan uçaklar vardır. Bombalamak için, dövüşmek için, kovalamak için ayrı ayrı tiplerde uçaklar yapılmıştır. Savaşta hangi tarafın uçak kuvveti üstüm ise o taraf ağır basıyor.

Planörler.

Motörlü uçaklar böyle ilerlerken, motörsüz uçaklar da bırakılmadı. Havacılıkta tecrübe ve bilgiler arttıkça motörsüz uçakçılık da teraki etti. Yeni şekilde, her türlü manevraya el-

verişli, dayanıklı planörler yapıldı. Motörsüz uçaklara planör deniyor. Planörler bugün çok önemli işlerde kullanılıyor. Uçakçılığa yeni başlayan gençler, havacılığa ve hava manevralarına bunlarla alışıyorlar; Planörü iyice idare etmeği öğrendikten sonra motörlü uçaklara geçerler.

Büyük planörler askerlikte taşıt olarak kullanılır. Bunların her birine 40, 50 asker konur; arka arkaya bağlanan birkaç planörü kuvvetli bir uçak vagonları çeken lokomotif gibi, çekerek bir yerden bir yere çarçabuk götürür. Taşıt planörleri, yalnız asker değil, top, küçük tank, yiyecek ve yakıt da taşır. Bir yere acele yardım göndermek için bu hava trenleri en elverişli vasıtaadır.

Sivil uçakçılık.

Geçen büyük harpten sonra sivil uçakçılık da ilerledi. Sulh yıllarında her yerde muntazam uçak postaları kuruldu. Şimdiki harpten sonra sivil uçakçılığın eskisinden daha ziyade gelişeceği şüphesizdir. İnsanlar artık havaya tamamiyle hâkim oldular. Uzaklık da eski manasını kaybetti. Demiryolları yapılmadan önce Atinadan Parise iki ayda ancak gidilebilirdi. Demiryol bu yolculuğu 3 güne indirdi. Yeni model uçaklarla bu seyahat altı saatte yapılabilir. Kristof Kolomb İspanyadan Antil adalarına iki ay bir haftada gitmişti. İlk vapurlar Avrupadan Amerikaya yirmi iki günde giderlerdi. Sonraları on beş günde, XX. asır başlarında beş, son yıllarda ise dört günde gidiyorlardı. Şimdi uçakla on iki saatte gidiliyor. Hızlı bir uçakla 80 saatte dünyanın etrafı cepe çevre dolaşılabilir.

38. İNSANIN HAVALARA HAKİM OLUŞU

Yurd müdafaasında uçak ve motör.

III

Artık harplerde askerler kamyonlarla taşınıyor. Topları motörler çekiyor, at yerine motosiklet kullanılıyor. Tanklar ve uçaklarla döğüşülüyor. Yani ordular baştan başa motörle ha-

reket ediyor, motörle savaşıyor. Bu sebeple yurd müdafaası ve askerlik de büsbütün başka bir şekil almıştır. Eskiden askerde aranan göz peklığı, savaşma gücü, dayanma kuvveti ve iyi silâh kullanma kabiliyeti idi. Şimdi yalnız bunlarla iş bitmiyor. Her memleket motörcülüğe, uçakçılığa son derece önem veriyor. Motörcülükte geri kalan milletlerin bundan sonra yurdlarını düşmandan korumaları imkânsız olacaktır. İnsanların yaşadıkları asrın icaplarına göre yetişmesi, milletlerin de ona göre hazırlanması gerektir.

Bu asır, fabrikaları, her işe göre türlü makinaları, motörlü vasıtaları, makinalı silâhları ile, tam bir teknik asırdır. Bu zamanda, emniyet içinde, kuvvetli ve mesut yaşamak isteyen bir millet için memleketi en ileri teknik vasıtaları ile donatmaktan; vatandaşları teknik kafası ile yetiştirmekten başka çare yoktur. Her vatandaşa düşen vazife de, tutacağı meslek ne olursa olsun, icabında vatan müdafaası için lâzım olacak derecede, teknik bilgi edinmek; fırsat buldukça, traktör, kamyon, otomobil kullanmayı, motosiklete binmeyi öğrenmek, uçağa ve havacılığa alışmaktır.

39. CİMRİLİK TASARRUF

Esop'un masallarından olan bu hikâyeye pek eskidir, 2500 yıllıktır. Esop, her birinde ince bir düşünce, ve değerli bir öğüt gizli olan sözleri ile eski Yunanda ün almış ve masalları, o zamanlardanberi, Avrupa milletlerinin dillerinde yer tutmuştur.

Cimri

Bir cimri, servetini daha iyi koruyabilmek için, nesi var, nesi yoksa satıp tutarı ile bir külçe altın almış, bunu tarlasında kazdığı bir çukura saklamıştı.

Artık gönlü rahat olan cimri, ikide birde, tarlaya giderek

külçeyi çıkarıyor, sevip okşadıktan sonra, gene çukura saklıyordu.

Cimrinin, böyle, sık sık tarlaya uğrayışından şüphelenen bir adam, bir gün gizlice arkasından giderek, onun orada ne yaptığını gördü. Ve hemen o gece tarlaya koştu, altın külçesini aldı, yerine koca bir taş bıraktı, savuşup gitti.

Cimri, ertesi sabah, gene tarlaya gidip de çukurda, aitin külçesi yerine, koca bir taş bulunca çılgına döndü: başını dövüyor, saçlarını yoluyor, çığlıklar koparıyor, hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu.

O sırada tarlanın önünden geçen bir komşusu, acıklı halini görünce, cimrinin yanına gitti. Olan biteni öğrendikten sonra da ona şu sözleri söyledi:

«Niçin kendini böyle hırpalıyorsun, a komşu? Ha altın külçesi olmuş, ha bu taş. Arada ne fark var ki? O da bir işine yaramıyordu, bu da yaramıyacak. Kuru kuruya öpüp sevecek olduktan sonra, bu taşı altın sayarsın olur, gider.»

Cimrilik

II

Yukardaki masalda bir örneğini gördüğümüz cimrilerin mal ve para biriktirip saklamaktan başka hiç bir düşünceleri ve dilekleri yoktur. Cimri, tek serveti eksilmesin diye, kendisini her şeyden mahrum bırakır: yarı aç gezer, pis ve sefil, yaşar; hastalanınca, tedavi ve ilâc parası vermemek için, ölüme razı olur da hekim çağırılmaz. Cimriler servetlerine o kadar bağlıdır ki, paralarını bankaya yatırmazlar; gizli yerlerde saklarlar, yahut toprağa gömerler. Servetini kimseye bildirmeden, aç ve sefil ölen cimriler az değildir. Böylelerinin malı sağlıklarında kendilerine yaramadığı gibi, ölümlerinden sonra da imseye hayretmez, kaybolur gider.

Cimrinin bir adı da pinti dir; hasislik cimriliğin biraz daha hafif derecesidir.

İyi bir vatandaş çalışarak kazanır, kanzancını akıllıca, hesapla şarfeder.

Akıllıca hesapla sarf şu esaslara dayanır :

İyi çalışabilmek için sağlığın ve kuvvetin korunması lâzımdır. Bu da yetiyecek derecede gıda almakla olur. Gıdasından keserek para arttıran kuvvetten düşer, sağlığını kaybeder ; sonunda biriktirdiği paraları ilâca sarfeder.

İnsanın, küçük bile olsa, temiz ve derli toplu bir meskende yaşaması şarttır.

İnsanlar arasına temiz ve düzgün bir kılıkla çıkılır. Üstbaşın darma-dağın ve pis olması ayıptır.

Bazı hallerde «ayağı yorgana göre uzatmak» lâzımdır, fakat bu, yaşama için, devamlı bir kaide olamaz. İnsan, çalışma ve kazanma kudretini yükselterek, «yorganını» büyütmeğe bakmalıdır, bilgisini, görgüsünü, durmadan artırmalı ; fikrini, zevkini inceltmelidir. Bu da okuyarak, görerek yeni şeyler öğrenmekle olur. Küçük bir masraftan kaçınıp gazete, dergi, kitap okumayan ; konsere, tiyatroya gitmiyen, gerçi, bunlara vereceği parayı saklamış olur ama, dünyadan habersiz, görgüsüz, zevksiz kalır. Böyleleri hayatta ilerleyemez, ömrünün sonuna kadar bulunduğu yerde durur ; ne işinde yükselir, ne geçimini genişletebilir.

İyi bir vatandaş masrafların lüzumlu ve faydalısı ile lüzumsuz ve faydasızını birbirinden ayırır ; kazancı ile masrafını denkleştiren bir bütçe yaparak parasını ona göre harcar. İşte asıl tasarruf budur.

Yukarıda 4 maddede sayılanlar lüzumlu ve faydalı masraflardır : Bu masrafları, hayatına, sağlığına ve ilerlemesine zarar verecek derecede kismadan kazancından para artırıp biriktiren vatandaş yurdu ve milleti için hayırlı bir insandır.

Başka hiç bir şey düşünmeden yalnız para biriktirmek hırs cemiyet için zararlıdır. Bu hırs insanı cimriliğe, pintiliğe götürebileceği gibi, bazan pek kötü yollara da saptırır.

40. ΜΑΚΙΝΑ VE MOTÖR

XVIII. Asır sonlarında buhar kuvveti ile işliyen makinalar icadedilerek, ilkin fabrikalar, sonra gemilerle lokomotifler buharla işlemeye başlayınca, dünyada yeni bir devir açıldı: Makina Devri. Makina sayesinde sanayide pek büyük gelişme oldu. Eskiden el tezgâhlarında yapılan şeyler fabrikalarda makina ile daha az zamanda, daha kolaylıkla ve daha çok miktarda yapılır oldu. Sanayi gittikçe ilerledi, milletler arasında ticaret münasebetleri büyüüp genişledi. Demiri, taşkömürü çok olan, en çok makina yapan, en çok fabrika kuran; demiryolları, buharlı gemileri en çok olan memleket öteki memleketlerden daha zengin ve kuvvetli oldu. Batı Avrupa ve Şimal Amerika milletleri, makina ve fabrika sanayiinde, birbirleriyle yarış ederek, XIX Asrın ikinci yarısında, dünyanın bu işlerde geri kalan milletleri üzerine hâkim oldular. Asrın sonlarına doğru icadedilen motör makinacılığa yeni bir hız verdi.

İlk motörler havagazı ile işlerdi. Sonra benzin, petrol ve mazot (ham petrol) ile işleyen motörler çıktı.

Motörler ile buhar makinaları arasında şu farklar vardır: buhar makinaları, makinadan ayrı bir kazanda ısınan suyun buharı ile işler. Buhar, bir boru ile makinanın silindirine girerek, pistonu itme suretiyle, makinayı işletir. Kazan taşkömürü yahut mazot ile ısıtılır.

Motörlerin kazanı yoktur. Benzinle işleyen motörlerde, silindirin içine, hava ile karışık olarak, püskürtülen benzin, bir elektrik kıvılcımı ile şiddetle parlayınca, pistonu hızla iterek, motörü işletir. Motörün işleyisi ile bir tüfeğin patlayışı arasında, esasta, pek fark yoktur. Tüfeğe konulan fişeğin içinde pek az yer tutan barut, kapsolun kıvılcımı ile parlayınca, birden bire gaz haline geçtiğinden hacmi pek ziyade büyüdüğü için, öndeki kurşunu fırlatıp atarak, tüfeğin daracık ağzından şiddetli bir patlayışla çıkar. Motörün silindiri içindeki, hava ile karışık, püskürme benzin de, elektrik kıvılcımı ile parlayınca, gaz haline geçtiğinden, hacmi büyüyerek, pistonu şiddetle iter; fakat piston, tüfeğin kurşunu gibi atılmak için değil, motöre

hareket verecek tertipte yapıldığından, dışarıya fırlamaz ; kendisi ile kenetlenmiş bir çarkı döndürür. Çark dönerken silindirin boşaltma musluğunu açtığı için, gaz, buradan, bir patlama sesi ile, dışarıya çıkar. Bazı motosikletlerle motörlü kayıkların biteviye pat pat sesi çıkararak gittiklerine çok rasgelmışsinizdir. Otomobillerde motörler değişik tertipte olduğundan, bundan başka, bunlarda ses kesme düzeni de bulunduğundan, patlama sesi işitilmez ; motörlerin işleyişi oğultu halinde duyulur.

Buhar makinaları, kazanları yüzünden, çok yer tutar ; bunların yakacaklarını koymak için de ayrıca yere ihtiyaç vardır. Motörler buhar makinalarından daha az hacimlidir, kazanları da yoktur ; bu sebeplerden az yer tutarlar. Yakıtları için de çok yer istemez. Bunun içindir ki aynı büyüklükte iki gemiden, motörle işleyen, buharla işleyenden daha çok yük taşır. Petrolca zengin olan memleketlerde motörlü gemilerin günden güne artması bundandır.

Bazı işler için buhar makinası elverişli değildir ; bunlar için yalnız motör kullanılabilir. İlk olarak buharla işleyen otomobiller yapıldı ise de bunlar hem çok ağırdı, hem de zorlukla kullanılıyordu. Otomobil, ancak benzin motörünün icadından sonra, işe yarar bir taşıt olarak, çarçabuk bütün dünyaya yayıldı.

Motör olmasaydı uçak olmazdı. Buhar makinası ile işleyen bir uçak düşünülemez bile. Koca kazanı ile ağır bir buhar makinası nasıl uçağa yerleştirilebilir ? Sonra icinde kaynar suyu, altında içi ateş dolu külhanı ile koca bir kazanı taşıyan uçak nasıl havada fır fır dönüp manevra yapabilir ? Balon daha XVIII. asır sonlarında icadedildiği halde, uçakların ansak XX asrın başlarında ortaya çıkabilmesi bu sebeptendir.

Bugün motör sanayii o kadar ileri gitmiştir ki küçücük sandalları, âdi bisikletleri işleten bir iki beygirlikten kocaman gemileri saatte 30 mil hızla ilerleten binlerce beygir kuvvetindekilere kadar boy boy, çeşit, çeşit motörler yapılmaktadır.

Uçak motörleri, şekil ve tertipleri bakımından, öteki motörlerden farklıdır. Saatte 500 kilometre hızla giden uçaklar binlerce beygir kuvvetinde motörlerle işler.

41. SAĞLIK DÜŞMANLARI

I. Mikroplar

Bir ormanda karşınıza bir kaplan çıktığını düşünün. Sizin hiç bir silâhınız yok, onun korkunç dişleri, kuvvetli pençeleri var. O, vücutça sizden daha iridir. Kaçamazsınız, çünkü o sizden daha hızlı koşar. Ağaca çıksanız de fayda etmez: kaplan kedi gibidir, pek çevik bir hayvandır ağaca kolaylıkla tırmanır. İşte ilk insanlar o zamanki büyük, yırtıcı hayvanlar karşısında, hemen hemen, böyle bir durumda idi.

Fakat insan, aklının üstünlüğü, ellerinin islekliliği ile, hayvanları yendi. Mağaralarda saklandı, ateş yaktı, ağaç dallarından taşlardan, sonraları madenden silâhlar yaptı; kendisini yırtıcı hayvanlardan korudu. Kim bilir ne kadar yüzlerce yıl sonra yayı, oku, daha sonraları da, ateşli silâhları icadetti; hayvanları daha uzaktan öldürmeye çare buldu.

Hayvanlar hep ilk oldukları halde kaldılar; insan bilgisini, tecrübesini biriktire arttıra, bugünkü medenilik derecesine erdi. Kendisine faydalı olabilecek hayvanları uysallaştırdı, kendi güdümü altına aldı; zararlı olanları kendi bulunduğu yerlerden uzaklaştırdı. Şimdi artık insan hayvanlardan korkmaz; hayvanlar insandan korkar, hem öylesine ki, ancak insanlardan çok uzak yerlerde, ormanların kuytuluklarında, dağların ıssız bucaklarında yaşayabilir.

Bununlaberaber, insanların, eski zamandaki büyük hayvanlardan daha korkunç ve tehlikeli, bir takım düşmanları vardır ki bunlar hâlâ mağlup edilememiştir.

Bu düşmanlar mikroplardır. Mikropların bir kısmı hayvan cinsinden, bir kısmı da bitki cinsindedir. Hangi cinsten olursa olsun, bu pek küçük şeyler gözle görülemez. Varlıkları ancak on yedinci asırda Mikroskopun icadından sonra anlaşıldı. Verem, kara hümma (tifo), lekeli hümma (tifüs), kuş-palazı, sıtma gibi hastalıklara sebebolan hep bu mikroplardır.

Mikroplar vücudumuza, ya yediğimiz, içtiğimiz şeylerle ağızımızdan, yahut nefes alırken hava ile, yahut da derimizdeki

bir kesik veya sıyrıktan sokularak girer, kanımıza karışır, içimizde üreyerek, zehirlerini bedenimizin her tarafına yaymak suretiyle, bizi hasta eder. Eğer onların zehirlerine karşı koyamayacak derecede zayıf düşersek ölürüz.

Bu, gözle görülmiyen tehlikeli büsbütün yok etmeye hâlâ çare bulunamadı ise de onların nasıl şeyler olduğu, nasıl, nerede, ne ile yaşadıkları, bir yerden başka yere nasıl geçtikleri; yayılmalarını zararlarını önlemek için neler yapılacağı iyice öğrenildi. Bu sayede eski zamanlarda birkaç ay içinde yuzbinlerce insanı öldüren deba gibi kolera gibi büyük hastalıklar yer yüzünden kaldırıldı.

Mikroplar en ziyade loş ve nemli yerlerden hoşlanırlar. Kızgın güneşe dayanamazlar. Pislikte kolayca ürerler. İnsanın vücudunda kanın içinde bulunan (mikroplar gibi, gözle görülmeyecek derecede küçük) beyaz renkli cisimcikler mikroplara karşı vücudumuzu koruyan askerlerdir. Bedence ne kadar sağlam olursak, kanımız o kadar kuvvetli olur; biz de vücudumuza giren mikroplara karşı o kadar iyi dayanırız.

Demek oluyor ki mikropların zararından korunmak için iki şey yapmamız gerekir: 1) Vücudumuzu sağlam tutmak, sağlığa zarar verecek, vücudu yıpratacak şeylerden çekinmek; 2) mikropların vücuda girmesini önlemek.

Bereket versin ki mikroplara zararlı olan şeyler vücudumuza faydalıdır: açık hava, bol güneş, temiz su, her bakımdan temizlik. Evinin temiz tutan, sık sık yıkanan, üst-başı temiz olan, açık havada kırlarda gezen, her fırsatta vücudunu güneşlendiren insan hem sağlığını korumuş hem de mikroplardan korunmuş olur.

Birdenbire pek fazla üsümek, soğuk almak vücudu zayıf düşürür, mikroplara karşı dayanma kuvvetini azaltır. Bunun için gençler vücutlarını soğuğa alıştırmalıdır. Soğuğa alışmanın en kolay yolu yaz kış sabahları yarı bele kadar soyunup soğuk su ile yıkanmaktır. Buna alışanlar, çok geçmeden, bütün vücutlarını soğuk su ile yıkayabilirler. Alt tarafına bir pahçe kovanı suzgeçi takılmış bir gaz tenekesini evin uygun bir ye-

rinde tavana asmak suretiyle, herkes kendine kolayca ve ucuzca bir duş aleti yapabilir. Sabahları soğuk su ile duş yapmayı alışanlar kolay kolay üşümezler, nezle olmazlar.

Tıklım tıklım giyinmek insanı soğuktan korusa da vücudu soğuk almaktan koruyamaz; fazla giyinenler çabuk terlerler ve terleri kat kat çamaşır altında havalanmıyacağı için kuruyamaz: vücudun nemli kalmasına, soğuklamasına sebep olur. Az giyinmeğe alışmak lâzımdır. Çamaşır olarak, yaz kış bir iç gömleği, kısa bir don, bir dış gömleği yeter. Bunun üzerine giyilen elbise, kışın palto insanı hem soğuktan, hem coğuk almaktan korur.

Yazın denizde, ırmak, ve göllerde yüzmek, çıplak vücutla güneşte itman yapmak, temiz kum üzerine uzanıp vücudu güneşlendirmek sağlan kalmak ve sağlığı korumak için en faydalı hareketlerdir.

Her sabah on dakika kadar kol ve bacakları, gövdeyi işletecek idmanlar yapmalıdır. İşlemeyen demir ışıdamaz, derler, insanın vücudu da, bu bakımban, demire benzer, işlemezse ışıltısını kaybeder, soluk, pörsük bir hal alır.

İnsanın vücudu sağlam ve dayanıklı oldukça mikropların bir çoğu ona zarar veremez. Fakat bazı hastalıkların mikropları pek kuvvetlidir. Onlara her vücut dayanamaz. Bunun için insan hem sağlamlığını korumalı, hem de mikropların vücuda girmesini önlemelidir. Kızamuk, kızıl gibi salgın hastalıklar nefes yolu ile insana geçer. Böyle hastalıklara tutulanlara yaklaşmamalıdır. Kara hummanın mikrobu yiyecek ve su ile ağızdan girer. Bu mikrop pis suların, pis sularla yıkanan ve çiğ yenen salata, marul gibi şeylerden alınır. Şüpheli, pis, durgun suların çekinmelidir. Salgın zamanlarında suyu kaynatıp soğutarak içmek gerektir. Öyle zamanlarda çiğ şeyleri yememelidir.

Mikroplu hastalıkların bazılarında karşı aşılarda yapılır, Meselâ çiçek hastalığı aşı ile önlenir. Kanun herkesi aşılandıya mecbur etmiştir. Aşılananlar çiçek hastalığına tutulmaz. En korkunç öldürücü hastalık olan kuduz da aşı ile önlenmiştir. Kuduz olduğundan şüphe edilen bir hayvan insanı ısırırsa he-

men gidip kuduz aşısı yaptırmalıdır, hem de hiç vakit geçirmeden, vaktinde aşı yapılırsa hastalık önlenmiş olur. Kara humma için de koruyucu aşı yapılır. Salgın zamanlarında aşılananlar hastalığa tutulmaz.

---

42. SAĞLIK DÜŞMANLARI

Pis ve Tehlikeli Böcekler

II

Bazı mikropları insanlara bit, tahtakurusu gibi böcekler geçirir. Bunlar insanların başlıca düşmanları arasında en tehlikeli olanlarıdır.

Veba hastalığının mikrobunu farelerden insanlara pire geçirir. Karahumma mikroplarını kara sinekler taşır. Tahtakurusu, üsteleyen humma denilen hastalığın mikrobunu insana geçirir. Sıtma mikrobunu kanımıza sokan sivrisinektir. Tatarcık üç gün humması denilen bir hastalığın mikrobunu taşır. Lekeli humma mikropları kanımıza bit ısırığı ile girer. Bu korkunç hastalık yalnız bitlerle insandan insana geçer. Bit olmayınca hastalık da olmaz.

Pire tozlar içinde ürer. Evlerimizi sık sık silip süpürmekle tozdan ve pireden kurtulabiliriz.

Sivrisinek bataklık yerlerde ve durgun sularda ürer. Bunlara petrol dökmek suretiyle sivrisinekler kökünden yok edilir. Böyle yapılan yerlerde sivrisinek yok olur, sıtma hastalığı da kalmaz, çünkü sıtmayı insandan insana geçiren yalnız sivrisinektir.

Tatarcık evler civarına dökülen süprüntü ve pisliklerde ürer. Ev civarını, bahçeyi temiz tutmakla tatarcıklardan kurtulmak mümkündür.

Kara sinek en mundar ve en tehlikeli hayvandır. Daima süprüntü, çürümüş, kokmuş şeyler, her türlü pislikler içinde ürer ve yaşar. Ev dışarsını, köyü ve kasabayı temiz tutunca sinek kalmaz. Ev içinde görülen sinekleri, sinek kâğıdı kullanarak, sinek yelpazesini ile çarpır öldürerek yok etmelidir.

Tahtakurusu evlerde tahtalar arasında yuvalanır, pek çabuk ürer, pis bir böcektir. Bununla savaş biraz zor olmakla beraber, insan kendisine iş edinirse, bir iki haftada, evini ve eşyasını temizliyebilir. Yalnız uşenmemek ve bıkmamak şarttır: her gün dikkatle arayarak tahtakurusu yuvalarına petrol sıkmalı, yuvadan dışarıya uğrayanları öldürmelidir. Petrol tahtakurularının kökünü kazımak için en iyi ilaçtır.

Bit bu çeşit böceklerin en iğrenci ve en pisidir. İnsanın başında ve bedeninde yaşayan iki türüsü vardır. Bitten kurtulmanın tek çaresi vücudu temiz tutmak, saçları sık sık taramak, sık çamaşır değiştirmek, çamaşırları iyice kaynattıktan sonra yıkamaktır. Hele insan, vücudunda veya başında şüpheli bir kaşıntı duyunca mutlaka hemen araştırmalı, eğer bitse, üreyip yayılmasına vakit bırakmadan yoketmelidir. Bit pek çabuk ürer ve bir defa da üredimi, kurtulmak hayli güç olur. Pis, zararlı ve tehlikeli olan bu böceklerin bir evde bulunması, hele kendi başı ile bedeninin böyle iğrenç böceklere yuva haline gelmesi; onun bunlar karşısında âciz kalması, insanlık şerefine sığmaz. Ne yapıp yapmalı, mücadele ederek, bu bis böceklerin kökünü kazımalıdır.

Bir memleket bunlardan kendisini ne kadar kurtarabilmişse medenilikte o kadar ileri gitmiş sayılır.

Daima hatırdadır ki, hastalıkların çoğu pislikten gelir, çünkü mikroplar pis yerlerden hoşlanır; mikropları taşıyan vasıtaların en önemlileri kaygısız insanlara musallat olan pis böceklerdir, bunlar da yine pislik içinde yaşar ve ürer. Temizlik sağlığın başı ve temelidir.

43. KİTAP—BASMA. KÂĞIT

I

Bazı icatlar vardır ki insanlık tarihinde büyük devirler açılmasına sebeb olmuşlardır. Kitap-basma usulünün icadı bunların en önemlilerinden biridir.

Eskiden kitaplar hep elle yazılırdı. Bu usul ile bir kitabın

meydana gelmesi hem çok uzun sürerdi, hem de pek masraflı o'lurdu. Bu sebepten, eski zamanlarda, kitaplar azdı ve pek pahalı idi. Ancak çok zengin kimseler kitap alabilirlerdi. Zaten o devirlerde okuma ve bilgi herkesin harcı değildi, yalnız milletlerin başında bulunanlarla büyük din adamları okuma bilirlerdi.

Onbeşinci asırta Almanya'da Mainz şehrinde Johann Gutenberg adında bir adam vardı. Bu adam, kitaplar, yazı ile kopya edileceğine, ağaçtan kalıplarla basılırsa az zamanda birçok nüshalar elde edilebileceğini düşündü. Denemek için bir tahtanın yüzüne bir resim çizdi, bir satır yazı yazdı; çizgilerin etrafını bıçakla oyup, kaldırdı, böylece bir kalıp yaptı. Kalıbı, üzerine mürekkep sürerek, bir, kâğıdın yüzüne bastırınca resimle yazının kâğıda geçtiğini gördü.

Gutenberg bu icadını iki yakın dostuna söyledi. Bunlar hali vakti yerinde kimselerdi. Üçü birleşerek iki sene çalıştılar ve 60 sayfalık bir kitap bastılar. Basılan kitabı zamanın bilgileri pek beğendi.

Gutenberg, bundan sonra, Hıristiyanların din kitabı olan İncil'i basmaya karar verdi. İlk sayfasının kalıbını da yaptı. Fakat bir kaza oldu: üzerine büyük bir bıçak düşerek kalıbı çatlattı. Gutenberg artık bütün düşüncesini bu işe vermişti. Çok geçmeden yeni bir usul buldu: her sayfa için ayrı bir kalıp yapacak yerde, ayrı ayrı harf kalıpları yaparsa iş çok kolaylaşacaktı. Bu harf kalıpları ile kelimeler dizilecek, onlarla da sayfalar tertibedilecekti. Bir sayfa basılınca, harfler, dağıtılarak, başka sayfaların tertibinde kullanılacaktı. Bu tarz umulan neticeyi verdi.

Basma usulü sayesinde kitaplar, hele okul kitapları, az zamanda bollaştı, ucuzladı, her keseye elverişli hale geldi. Okuma ve öğrenme kolaylaştı, bilgi halk arasında yayıldıkça yayıldı. On beşinci asırdan sonra Avrupa'da bilgi ve sanatın büyük gelişmesine ilk hızı veren Gutenberg'in bu icadıdır.

Gutenberg 1400 ile 1467 arasında yaşamıştır.

Fakat unutulmamak lâzımdır ki, eğer daha önce kâğıt yapma bilinmeseydi ve kâğıthaneler kurulmuş olmasaydı, Gu-

tenberg'in icadı büyük bir gelişmeye eremezdi. Kâğıdı ilk yapan ve kullananlar Çinliler olsa gerektir: İsa'dan iki asır önce Çinde kâğıt kullanılmakta olduğu biliniyor.

Avrupa'da kâğıdın bollaşıp ucuzlaması XIV. asrın sonlarına doğrudur. Kitap - basma sanatının XV. asırda çıkması da asıl bu sebeptendir. Çünkü kâğıttan önce kitaplar tirşe denilen ince derilere yazılırdı. Bu deriler hem çok pahalı idi, hem de üzerlerine yazı basılmaya elverişli değildi.

Demek oluyor ki, XV. asırdan sonra Avrupa'da başlayan bilgi ve sanat gelişmesine ilk hızını veren kitap-basma sanattır ama, bu sanatın icadına ve gelişmesine yol açan da kâğıttır. Yani o asırdan sonra insanlık tarihinde başlayan büyük aydınlık devrinin asıl sebebi kâğıttır. Medeniyet daima böyle birçok milletlerin birbirini tamamlayan çalışmaları, hizmetleri ve başarıları ile gelişmiş ve ilerlemiştir.

---

44. HAMAMCIYA DERS

Nasrettin Hoca gösterişten, çalımdan hoşlanmaz, sade babacan bir adamdı.

Hocamız Konyada bulunduğu sırada bir gün hamama gider. İlerde zengin ve itibarlı kimseler bulunduğu için, hamamcı ile tellaklar bu basit kıyafetli, kendi halinde yabancıya aldırış etmezler.

Hoca bir kenarcıkta sokunarak içeriye, sıcaklığa girer; kendi kendine yıkanır. Sonra yine kendi kendine giyinir. Hamamdan çıkarken, kapının yanında oturan hamamcının yüzüne bile bakmadan, çekmeceye beş akçe atar, yürür, gider. Hamamcı boş akçeyi görünce şaşalar. Çünkü en zenginler bile üç akçeden ziyade hamam parası vermezlerdi.

Bir hafta sonra, Nasrettin Hoca o hamama bir daha gider, fakat, bu sefer, Hoca kapıdan görünür görünmez içerde bir telâs başlar: hamamcı hemen yerinden kalkar, teliâklar koşu-

şurlar kendisini, türlü diller dökerek karşılarlar ; soyunma odalarının en iyisine götürürler.

Hocamızı tellâklar güzelce keseler, mis sabunları ile yıkar, sonra en pahalı havlularla sarıp sarmalılarak koltuklayıp odasına çıkarırlar. Hoca bir sedire uzanarak iyice dinlendikten sonra, gene tellâkların yardımı ile, giyinir ; odadan çıkarak ağır ağır dış kapıya doğru yürümeğe başlar.

Hamamcı, «Şifalar olsun, gene buyurunuz» gözleriyle Nasrettin Hocaya el aynasını sunar ; o da aynaya şöylece bir göz atar, ve kesesini açıp çıkardığı parayı, tuhaf bir gülümseme ile, çekmeceye bırakır. Hamamcı, çekmece üzerine bırakılan paranın bir akçe olduğunu anlayınca, şaşkın şaşkın Hocaya bakar. Nasrettin Hoca, alaycı bir tavırla göz kırparak. Ne şaştın, ağam?» der, «Bu, geçenki hamamın parası; o zaman verdiğimi de bu seferkine sayarsın!» Ve, elleri açık kalan iki tellâğın arasından geçerek, hamamdan çıkar gider.

---

45. BİLGİÇ DEDENİN HAYRETİ

İnsan ne kadar bilse gene
öğreneceği şeyler kalır.

Bilgiç Dede tek başına yaşayan ihtiyar bir adamdı. Şehrin bir kenarında küçük bir evde, kendisi gibi yaşlı bir hizmetçi kadınla birlikte otururdu.

Bilgiç Dede'nin rahatça geçinecek kadar parası vardı. Alışverişleri hep hizmetçisi yaptığı için kendisi evinden hemen hiç çıkmazdı.

Bu ihtiyarın asıl adını kimse bilmiyordu. Ona herkes Bilgiç Dede derdi. Bu ismi kendisine komşuları takmıştı.

Bilgiç Dede iri yarı, sağlam yapılı, pembe tombul yanaklı, ak sakallı, pek sevimli bir adamdı. Evine gelen herkesi çok iyi karşılar, onlarla tatlı tatlı konuşur, şakalaşır ! kendilerine genç-

liginde gezip gördüğü yerleri anlatır, güzel hikâyeler söyler, tarihten parçalar okurdu.

Bu adamın bilmediği yoktu : çok gezmiş, çok görmüş, çok okumuştu. Hâlâ da okuyordu. Ona Bilgiç Dede adını vermemeleri bu sebeptendi. Komşuları bir güçlkle karşılaşınca, kendisine giderler, ondan akıl danışırlardı.

Bilgiç Dede vaktini hep masa başında, çalışmakla geçirirdi. Bir taraftan, koca koca kitaplar, tomar tomar eski yazmalar okur ; bir taraftan da yazardı. Yazdıkları birkaç cilt olmuştu. Komşularının söylediklerine göre, Dede büyük bir dünya tarihi yazıyormuş.

Bir gece Bilgiç Dede, gene masasının başına geçmiş, kitaplarını açmış çalışmaya dalmıştı. O akşam hizmetçi kadın izinli çıkmıştı. Evde başka kimse yoktu. Kapı çalındı. Bu zaman misafir gelmezdi. Acaba kimdi ? İhtiyar merakla yerinden kalktı. Kapıyı açtı. İçeriye, dokuz on yaşlarında, fakir kılıklı bir kız çocuk girdi. Bilgiç Dede tanıdı : bu çocuk, çamaşırcılık eden dul annesiyse, o civarda bir kulübede oturuyordu.

Dede kıza ne istediğini sordu. Kızcağız şöyle dedi :

—Annem çamaşırdan geç geldi. Kibritimiz kalmamış. Ocağı yakamadık. Sizden biraz ateş istemeye geldim.

Kız, bu sözleri söylerken, gözlerini odanın ortasında her tarafa tatlı bir sıcaklık saçan mangaldaki bol ateşe dikmişti.

İhtiyar :

—«Peki, yavrum» dedi, «İşte ateş. İstedığın kadar al. Ama kürek getirmemişsin. Ne ile götürceksin ?»

Bu söze çocuk :

—«Zararı yok. Ben kolayını bilirim» cevabını verdi. Sonra ocaktan iki avucuna bolca kül aldı. Bu külün üzerine iri bir kor koymasını ihtiyardan rica etti. Komşu kız, böylece, ellerinde bol kül içinde yatan kıp kızıl kor ile çıktı gitti.

Çok yaşamış, çok görmüş, çok okumuş olan Bilgiç Dede, on yaşında bir kızcağızın, avuçla ateş taşımak için, bulunduğu bu basit çare karşısında şaşaladı. Elini sakalına götürdü.

«İnsan ne kadar yaşasa, ne kadar bilse, gene öğreneceği şeyler kalıyor» diyerek kalktı, kapıyı kapadı. Sonra masasının başına geçti, gene kitaplarına daldı.

46. NASRETTİN HOCA İLE SÜTÇÜ

Nasrettin Hocanın mahallesinde bir sütçü vardı. Sütçü, görünüşte, güler yüzlü, tatlı sözlü bir adamdı. Fakat iç yüzü başka idi; çok hilekârdı: sütüne su katar, öyle satardı; yoğurdu, kaymağı, peyniri de hep hileli idi.

Hoca onun bu halini bilirdi ama hiç beğenmezdi. Kendisine, sık sık, öğütler verir, yaptığı işin çok kötü olduğunu söylerdi.

Yaz başlarında bir gece korkunç bir fırtına çıktı. Gök gürültüleri kasabayı sarstı. Birkaç yere yıldırım düştü. Saatlerce, bardaktan boşanırcasına, yağmur yağdı. Civar dağlardan seller indi; bağları, bostanları, bahçeleri sildi, süpürdü.

Ertesi gün hava açıldı. Fakat kasabanın aşağı taraflarında sokaklar hâlâ su altında idi. Hoca etrafı görmek için evinden çıktı. Sütçünün dükkânı, yolunun üzerinde idi. Buradan ne zaman geçse, dükkânın sahibi kapıya koşar, hocayı karşılar, onunla şakalaşır. Halbuki şimdi dükkân yarı kapalı idi. Nasrettin Hoca merak etti, içeriye baktı: sütçü bir köşede, postekisinin üstüne bağdaş kurmuş, başını önüne eğmiş, düşünüp duruyordu.

—Hoca seslendi:

—Hayrola, komşu! Pek derinlere dalmışsın.

Sütçü şaşkın şaşkın başını kaldırdı: yüzü sapsarı olmuş, gözleri kızarmış, göz kapakları şişmişti.

Bezgin bir sesle:

—Nasıl dalmıyayım, Hoca? Mahvoldum, dedi.

Geceki sel, sütçünün bir sürü koyunu ile, üç sağmal ineğini alıp götürmüştü.

—Vah, vah, komşucuğum! Geçmiş olsun. Canın sağ olsun.

Hiç tasa edme ; sende bu beceriklik varken, nasıl olsa gene kazanırsın.

Hilekâr adam, bu sözleri dinlerken, kendinden, kendinden geçiyor gibi oldu. Hemen hemen ağlıyacaktı, o kadar bitkindi.

Hoca hâlâ söylüyordu :

—Ama, doğrusu için sonu buna varacağı da belliydi ya...

—Belli miydi ? Neden belliydi ?

—Öyle ya, a canım ! O sürüleri hep süte kattığın sularla kazanmadın mı ? Şimdi de işte kazandıklarını sel aldı götürdü. Haydan gelen huya gider, sudan gelen selle gider. Bu sana bir ders olsun.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. Nasıl okumalı	5
2. Deniz feneri	8
3. Arşimet (Eski Yunan tarihinden)	9
4. Bir aslan avcısı	12
5. Üç atlı	17
6. Kaşığı	18
7. Ata sözleri	25
8. Tembel harcı	26
9. Menekşe	28
10. Periklis (Eski Yunan tarihinden)	29
11. Üçüz	32
12. Edison	34
13. Zeyniler köyü	37
14. Müthiş bir böcek	40
15. Cezasını bulan gurur	41
16. Hazreti İsmail, Kâbe ve Zemzem kuyusu	43
17. Kefil	44
18. 25 Mart nedir?	48
19. Papağan	50
20. Horoz ile tavuk	51
21. Ev Kadını	52
22. Dilenci	53
23. Vezün Volkanı	54
24. Gamsızın ölümü	57
25. Londra hayvanlar bahçesinde	63
26. Hicret	66
27. Güzel ve doğru sözler	69

28. Hava yolcuları	70
29. Büyük Aleksandros (Eski Yunan tarihinden)	71
30. K�r �ocuğun derdi	74
31. Ken�liĐe veda	77
32. �gretmen ruhu	78
33. Amerikanın kesfi	80
34. İnsanın hastalıklarla savaşı (I)	84
35. İnsanın hastalıklarla savaşı (II)	85
36. İnsanın havaları hakim oluşu (I)	87
37. İnsanın havalara hakim oluşu (II)	89
38. İnsanın havaiara hakim oluşu (III)	91
39. Cimrilik, tasarruf	92
40. Makina ve motör	95
41. Sağlık düşmanları (I)	97
42. Sağlık düşmanları (II)	100
43. Kitap-basma- Kagit	101
44. Hamamcıya ders	103
45. Bilgiç dedenin hayreti	104
46. Nasrettin hoca ile sütü	106

*Ανάδοχοι έκτυπώσεως: Ι. & Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ—Στοά Ἄρσκειου

Βυ kitabın resimleri ressam E. Terzopulos
tarafından yapılmıştır

0020644192

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

